

DOLENSKI LIST

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA OKRAJA NOVO MESTO

LASTNIK IN IZDAJATELJ: Okrajni odbor SZDL Novo mesto — Izhaja vsak četrtek — Posamezna številka 20 din — LETNA NAROČNINA 900 din, polletna 450 din, četrletna 225 din; plačilna je vnaprej — Za inozemstvo 1800 din oziroma štiri ameriške dolarje — TEKOCI RACUN pri Narodni banki, podružnica v Novem mestu, številka 606-11/3-24

Stev. 25 (587)

Leto XII.

NOVO MESTO, 22. JUNIJA 1961

UREJUJE uredniški odbor — Glavni in odgovorni urednik Tone Gošnik — NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: Novo mesto, Glavni trg št. 3 (vhod iz Dilančeve ulice) — Poštni predal Novo mesto 33 — TELEFON uredništva in uprave št. 127 — Nenaročenih rokov in fotografij ne vračamo — TISKA Casopisno podjetje "Delo" v Ljubljani

PO ŠESTIH OBČINSKIH KONFERENCAH SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA

NE DELAJMO SI UTVAR

da sedanji ukrepi Zvezne ljudske skupščine ne bodo uresničeni dosledno in do kraja! — Potrošnja bo rasla samo v sorazmerju s povečano proizvodnjo in dvignjeno proizvodnostjo dela — Nujna naloga organizacij SZDL, ZK in sindikatov: pravilno tolmačiti in pomagati uveljaviti novi gospodarski sistem, da se bo čimprej uveljavil v življenju, v slehernem podjetju, ustanovi, kolektivu in komunij

Za nami je šest občinskih konferenc Socialistične zveze (brežjska bo to soboto). Njihova glavna naloga je bila: temeljito proučiti razvoj svoje komunije in luči najnovejših ukrepov Zvezne ljudske skupščine o uveljavljanju novega gospodarskega sistema.

Ali so uresničile te naloge? Z odgovorom v celoti ne bomo mogli biti zadovoljni. Res je, da so bila tako v referatih kot v razpravah poudarjena mnoga zelo znana načelna stališča o uveljavljanju novega sistema. Prav je, da na kratko vedno znova podčrtavamo nekatere najvažnejše ugotovitve, ki so hkrati stalna kačipota do cilja. Vendar pa so bila nekatera poročila na konferencah še vse preveč in samo "načelna" — prav vseeno bi namreč bilo, če bi jih prebrali v Zemluno ali v Kopru. Se pravi: poročilo, ki je za nastajanjem vseh znanih načelnih stališč hotelo ali nehotelo obšlo perečo in žgočo problematiko domačih podjetij, poslastev in razmer v kolektivnih in komunij, ni v celoti doseglo svojega namena.

Razprave so bile marsikje zelo konkretne, skoraj vsem bi lahko upravičeno rekli, da smo od njih vendarle pričakovali nekaj več. Predvsem se več konkretizacijskega dosegla doložnih pogovorov o tem in onem problemu, ki ga občini in ta kolektiv, poslastev, zadruga ali šolstvo, zdravstvo oziroma kak drug sektor javnega življenja v komunij! Porešali smo ponekod tudi nazočnost predstavnikov tistih služb, področij dela oz. kolektivov, ki so Socialistične zveze delovnega ljudstva odgovorne za pošteno uresničevanje svojega plana o svoje dejavnosti v okviru družbe.

Nič novega ni v ugotovitvi, da je zadnje tedna v mnogih kolektivih pošteno zakrpalalo. »Zadnji čas, da je prišlo do tako ostrih ukrepov!« smo te dni lahko slišali povsod po okraju.

»Zdaj šele bo dinar nekaj vredni, zadnja leta smo kar na debelo podpisovali naročilnice za vsemogoče: za investicije, za nakupe, za nabavo tega in onega — če je bil denar ali pa če ga ni bilo! Tolažili smo se: bo že kdo plačal, če ne mi, pa banka s posojilom ali občina!« »Skoda, da ni prišlo do takih posegov in do ostrejših disciplin v gospodarjenju že pred dvema letoma!« Take in podobne ugotovitve srečujemo zadnje dni med delavci. Ljudje upravičeno trdijo, da bo treba »dinar bolj spoštovati, da smo ga doslej vsih šest kar brezvestno in lahkomišlno prelagali sem in tja in trošili, ne da bi čutili vso težo odgovornosti do ustvarjenega ljudskega premoženja.«

Kako razveseljive so take ugotovitve! Znova potrjujejo, da so vsi poštenj delovni ljudje pozitivno in aktivno za socialistično orientacijo nadaljnjega razvoja. Drugačnega (sevoda napadnega) mnenja so ponekod srednji in upravni kadri v podjetjih: zdaj valijo vso krivdno na sistem! Povsod tam, kjer je zaradi dosežanega malomarnosti, slabe kvalitete proizvodov, nizke proizvodnosti ali različnih packarij v kolektivih ob novih ukrepih pošteno zavrcilo v tečajih, se zdaj izgovarjajo:

»Banka je kriva! Brez obratnih kreditov bomo propadli! Cene bomo morali znižati! Sistem je kriv, ne mi!« Ni težko spoznati ozadja takih govorov, teže pa bo spoznati za ljudi, ki tako mislijo! Regresov za dosežanega malomarnost, nesposobnost in zanajanja na koeficijente je konec! Ugled Jugoslavije je tako velik, da je uspela dobiti mednarodno pomoč. Izpopolnjevanje in nadaljnje utrjevanje gospodarskega sistema bo izkoreninilo vse, kar je v naših kolektivih nezdravega. Nova delitev dohodka, uvajanje ekonomskih enot, obratnih delavskih svetov in resnična poglobitev celotnega delavskega kot družbenega samoupravljanja, vse to bo pomagalo, da bodo kolektivni lahko razčistili vse nejasnosti, ki so doslej še lahko živle, novi ukrepi pa bodo (resda precej

(Nadaljevanje na 3. strani)

Prva lepa nedelja: 2100 avtomobilov in 8400 gostov!

Pretekla nedelja je bila letošnja prva res sončna, poletna nedelja. To se je pokazalo tudi v našem nedeljskem turizmu. Osrednje turistične točke v našem okraju so doživle izreden naval gostov. Samo nekaj skupnih podatkov: v Cateških Toplicah se je zvrstilo okoli 400 osebnih avtomobilov, preko 2 tisoč gostov, iztržili pa so 510 tisoč dinarjev; v Smarjeških Toplicah: preko 2 tisoč gostov, več kot 600 avtomobilov in iztržek 480 tisoč din; Otočec: blizu 2400 gostov, 600 avtomobilov, 15 avtobusov, iztržek 818 tisoč din; na koncu se Dolenjske Toplice: 2 tisoč gostov, približno 500 avtomobilov, 3 avtobusi in 700 tisoč din iztržka. Štiri osrednje turistične postojanke je obiskalo torej 8400 gostov, 2100 vozil in 18 skupin v avtobusih. Turizem je zabeležil torej dva milijona in pol dinarjev prometa v enem dnevu. Precejšen del reke avtomobilov, ki je drsel po avtomobilski cesti, pa se je razlil tudi po manjših turističnih postojankah na podeželju.

Stari Becele in njegov Zagrad

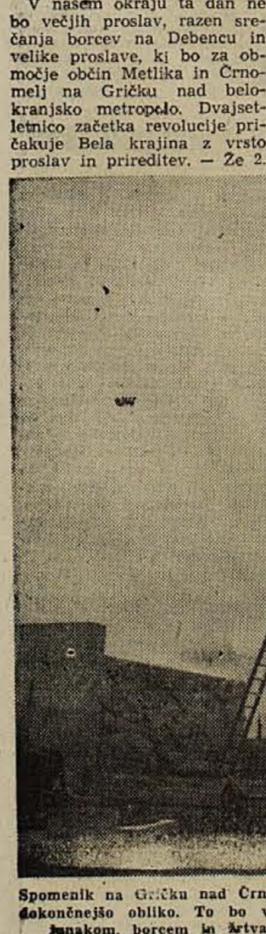
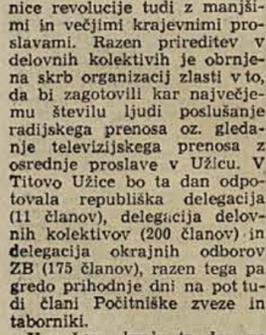
V nedeljo popoldne ob 15. uri bodo v Zagradu nad Starim gradom odkrili spomenik padlim borcem in aktivistom OF

Bilo je julija 1942. leta, ko sem ga spoznal. Bilo je takrat, ko smo imeli na osvobodjenem zemljištvu volitve v narodnoosvobodilne odbore. S področja Gorjanskega podokrožja smo hoteli spoznati, kako volijo na nasprotnem bregu Krke, na področju Smarjete in Skočjana. Z Decmom in Gregom sem se odpravil na pot. Saj to ni bilo tako nevarna tura. Prava prav so bile le tri nevarne točke. Prehodi čez glavno cesto Novo mesto — Kostañevica pri Dobravci, kjer so večkrat prehajale jedinice italijanske vojske, nato lepa pot skozi maharvoško hosto prav do Krke, ko je bilo treba čez Krko v staro dolino med trsom in vodnim saskom, nato mimo Kronovega, kjer se vedno visi v zvoniku zvon, ki je dolenske kmete klical k uporu zoper graščinsko gospodo, in spet preko ceste Novo mesto — Krško. Sio je kot po maslu.

»Spet bo lepo,« je dejal Decko. »Pri Beceleto se bomo nazobali hrustavk, karjnih ni daleč naokoli. Stari Becele je dober sadjar in umen kmetovalec. V zemljo je zaljubljen, pa še posebno v svojo tam okrog Zagrada. Ta je ne bo nikoli zapustil, pa če bi bilo še tako hudo. Na Lahe je kar gorak, menda še od tistih časov, ko se je kot zibencar prestopal y njimi. Za fasiste pa pravi, da imajo črne srajce zato, da se ne vidi njihova umazanija in še bolj črna duša in srce.« Po Deckovem pripovedovanju sem imel kmalu Beceletovo sliko pred seboj.

Kmalu smo prišli do Starega gradu nekaj partizanskih stopinj, pa smo se ustavili pred Beceletovo hišo v Zagradu. »Smuti fasizmu, fanije Gorjancani,« nas je pozdravil stari Becele. Pred nami je stal majhen, skromen možakar bistril, veselih oči in živahnih kretenj. »Micka, daj no, Micka, prinesi no kaj za osušena grla naših fantov. Zjeli so, pot je bila dolga, sonce pa tudi ne prižnaka s svojo toploto.« Nismo se še dobro razvrstili okoli vodnjaka pred hišo, ko je prišla Beceletova mama s precej zajetno majoliko in hlebecem kruha. »Komur je za hrustavke, pa kar na čišnjo, saj se bodo sadeži kar razpohili od same sladkobe.« je dejal Becele. Mama, skromna kmečka ženska, nas je ogledovala in končno vprašala: Kje pa sta Frenk in Viktor? Prece! Časa se že nista oglasila doma. »Kaj boš spraševala, fasistom dajeta po repu, da midva in Meri lahko obdelujemo zemljo v miru. Naši fantje bodo se potrebovali kruha in mesa pa fižola in zelja. Bosta že prišla spet,« ji je odvrnil Beceletov oče.

»Kaj pa Slavka?« je vprašal Grega. »Ej, to je punca! Po vseh hodi in pri-

Spomenik na Gričku nad Črnomeljem dobiva iz dneva v dan dokončne obliko. To bo veličasten spomin vsem padlim junakom, borcem in aktivnim Belu krajino za svobodo

Črnomelj pred praznikom

Ceprav bo praznovanje 4. julija — DNEVA BORCA povsod v Sloveniji minilo v znamenju osrednje jugoslovanske proslave, ki bo ta dan v Titovem Učicu, se vendarle v vseh krajih že vneto pripravljajo na dostojno počastitev 20-letnice revolucije tudi z manjšimi in večjimi krajevnimi prazniki. Razen prireditve v delovnih kolektivih je obrnilna skrb organizacij zlasti v to, da bi zagotovili kar največjemu številu ljudi poslušanje radijskega prenosa oz. gledanje televizijskega prenosa z osrednje proslave v Učicu. V Titovo Učice bo ta dan odpotovala republiška delegacija (11 članov), delegacija delovnih kolektivov (200 članov) in delegacija okrajnih odborov ZB (175 članov), razen tega pa gredo prihodnje dni na pot tudi člani Početniške zveze in taborniki.

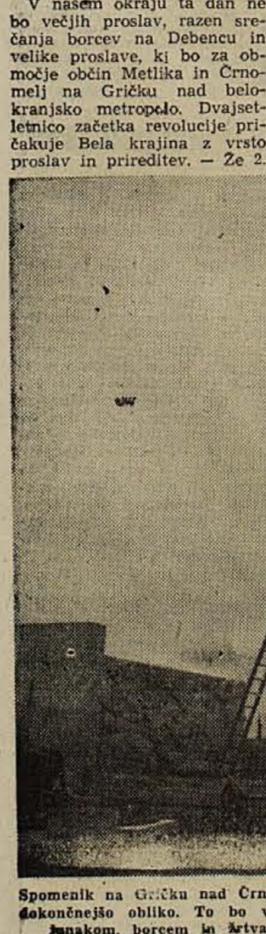
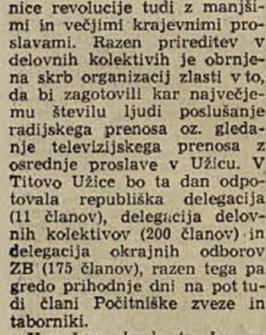
V našem okraju ta dan ne bo večjih praznov, razen srečanja borcev na Debencu in velike proslave, ki bo za območje občin Metlika in Črnomelj na Gričku nad belokranjsko metropolo. Dvajsetletnico začetka revolucije pričakuje Bela krajina z vrsto praznov in prireditve. — Ze 2.

Crnomelj želi pozdravit domače in tuje goste tako kot jih

je sprejemal nekoč: z odprtimi rokami. Zato ima občinski odbor za proslavo 20-letnice revolucije s pododbori (za ureditve in dekoracijo mesta, za kulturni in športni spored prireditve, za gostinske in druge usluge, za agitacijo, propagando in organizacijo) te dni polne roke dela. O tem so govorili tudi na nedavnem dobro obiskanem zboru volivcev; vsak volivec v mestu bo opravil 10 ur prostovoljnega dela. Mesto so že začeli olepšavati in urejati okolice; odstranjujejo rane manjše neprimernosti objekta, marsikatero hišo bodo do praznika še prebellili ali prepleksali, na vsi mostovi hitijo pa tudi z zadnjimi deli pri spomeniku na Gričku, o katerem smo obširneje že pisali. Več o praznikih v Črnomlju bomo poročali še prihodnji teden.

Stari Becele in njegov Zagrad

V nedeljo popoldne ob 15. uri bodo v Zagradu nad Starim gradom odkrili spomenik padlim borcem in aktivistom OF

Spomenik na Gričku nad Črnomeljem dobiva iz dneva v dan dokončne obliko. To bo veličasten spomin vsem padlim junakom, borcem in aktivnim Belu krajino za svobodo

Lepo je v naši domovini biti mlad... — je donela med drevje in skale na Bazi 20 v četrtek popoldne pesem več kot 200 pionirjev in pionirk iz vseh slovenskih pokrajev. Nekaj minut pred tem so prisrčno in navdušeno pozdravili v svoji sredi dragega gosta: predsednik Ljudske skupščine LRS tovariš Milha Marinko je nepričakovano obiskal ODRED 20-LETNICE REVOLUCIJE med njegovim pohodom na partizanski Rog prav na Bazi 20. Razigrani pionirji so z njim, s prvobornic partizanske vojske, z aktivisti in z domačini preživeli na Bazi 20 prijetno urico oddiha, potem ko so prišli na bazo po štirih različnih poteh. Več o tem berite na 4. strani današnje številke

Turistično sodelovanje s sosedi

Da bi dosegli tesnejše sodelovanje obeh republik tudi na področju turizma, je bilo 17. junija zvečer na Otočcu prvo posvetovanje predstavnikov republik bližnjih turističnih zvez LR Slovenije in Hrvske.

Tu je bilo sklenjeno, da bosta oba republiška turistična organa poslej sodelovala pri turistični propagandi doma in v tujini ter izmenjavala izkušnje. Za to bo skrbel poseben odbor, ki so ga imenovali na posvetovanju. Ker je med kolektivih LR Slovenije veliko zanimanje za gradnjo domov oddiha ob morju v Istri in drugih krajih ob naši obali, med kolektivih LR Hrvatske pa enako zanimanje za domače oddihe v naših višinskih predelih, bo sodelovanje obeh zvez tudi v tem pogledu lahko zelo korisno. Hkrati je bilo dogovorjeno, da se sestanejo tudi predstavniki okrajnih turističnih zvez iz sosednjih okrajev obeh republik, da bi se sodelovanje obeh republik okrepilo tudi v turizmu. Mnoga področ-

Costanjevičanom se obeta trgovski dom

Trgovsko podjetje Otok v Kostanjevici na Krki je dobilo v last stavbo prejšnje kmetijske zadruge, v kateri je večji trgovski lokal. KZ je v zame-nj dobila drugo stavbo, last SLP. V približno petih letih bo Trgovsko podjetje Otok dogradilo novo nadstropje, pridobilo nove upravne prostore in dovolj prodajnega prostora za ureditev sodobnega trgovskega doma, ki bo imel tudi samopostrežni oddelek. Ta dolgoročni načrt je za turistično se razvijajoče področje Kostanjevice na Krki nadvse pomemben.

VREME

OD 22. JUNIJA DO 2. JULIJA Padavine z ohladitvijo se pričakujejo okrog 22. junija in okrog 1. julija.

Med 25. in 27. junijem pogoste krajevne nevihte. V ostalem lepo vreme. Dr. V. M.

Spomenik na Gričku nad Črnomeljem dobiva iz dneva v dan dokončne obliko. To bo veličasten spomin vsem padlim junakom, borcem in aktivnim Belu krajino za svobodo

Po občinskih konferencah SZDL

(Nadaljevanje s 1. strani)

trdo, a pravično) te stvari postavili na pravo mesto.

pravih pomagali gostje iz Ljubljane in Novega mesta, da so člani občinskih odborov SZDL predstavili podjetja in tovariši iz ljudskih odborov našli skupen jezik za nadaljnje delo. Seveda ne bo šlo brez težav. Nasprotno, prav velik jih bo in upravičeno pričakujemo, da bodo sedanjí napori za ureditev in povečanje proizvodnje v kolektivih tesneje združili delavce, strokovnjake in upravni kader, da bodo s skupnimi močmi, z razumevanjem za probleme komun in skupnosti, našli pravo pot za ureditev vseh problemov, ki stopajo ob uveljavljanju novega sistema tako krepko na svetlo. Saj smo jih poznali tudi že prej, le da so zdaj pred nami na luči, brez vsakih olespanj in skrivanj.

Tu so — in rešitji jih moramo. Pot do te rešitve pa so pokazale občinske konference Socialistične zveze in njihovih sklopí.

METLIKA: samoupravljanje v manjših podjetjih šepa

Gospodarjenju v kolektivih je bilo namenjeno na nedeljski metliški konferenci SZDL največ časa tako v poročilih in v razpravi. Za 25% je večja realizacija v I. četrtletju 1961 kot lani v istem času, vrednost družbenega proizvoda pa se je dvignila za 25,6% in narodna dobitka za 12% (vse brez finančnih podatkov za obrat II. NOVOTEKS in podjetje VINO zaradi manjkajočih podatkov Novoteksove prodajne, ki jih niti OČLO niti obč. odbor SZDL nista mogla dobiti iz centrale Novoteksa v Novem mestu, je bilo na konferenci izrečenih veliko ostrih in kritičnih besed.) V istem času znaša tudi povečanje plač kar 24,7%, čeprav je storilnost seveda precej nižja. Sistem nagrajevanja je za dobrih 10 odst. višji kot po staro narodno dobitka, ob tem pa so v občini od letnega plana za 1961 dosegli v I. četrtletju komaj 80% bruto proizvodnje. Vzroki: delna stagnacija na tržišču, znižanje cen v določanih primerih, ponekod zastarel strojni park, premajhna notranja disciplina in seveda tudi nizka proizvodnost v nekaterih, posebno manjših podjetjih. Breziden in brez volje zaostaja za planom, ga nagrajevajo prehitve in je nad povprečje. Z drugimi besedami: več pomojo kot prideltamo! To pa seveda ni ne zdravo, ne gospodarsko, — smo pri enem izmed vzrokov, za kaj vsa podjetja ne uspevajo tako kot bi bila treba.

Toplotna razglednica

KAJ JE NOVEGA V TOVARNI CELULOZE

● s tovarni se veliko govori o osnutku novega sistema nagrajevanja dela po učinku. Ta sistem nagrajevanja imajo v podjetju že tretje leto. Kljub temu da so ga med tem že nekajkrat izpopolnili, še vedno ne ustreza novim letošnjim gospodarskim razmeram. Zato so se ga odločili ponovno izpopolniti in bo v novi obliki prišel veljati s 1. julijem. V novo obliko bo vključeno ugotavljanje osebnih dohodkov podjetja, razdeljevanje osebnih dohodkov na ekono-

omske enote, na obračunske enote in na delavce ter obračunskih enot. Vsa ta poglavja bodo predstavljala za podjetje celoten sistem nagrajevanja dela po učinku. Ta bo vseboval metodo in kriterije za razdeljevanje osebnih dohodkov vsem delavcem na osnovi njihove individualne storilnosti in skladno s uspehom obračunskih in ekonomskih enot ter z uspehom celotnega podjetja.

● V splošni ambulanti tovarne so že lani začeli s pregledom delavcev in uslužbencev. Pregledi vključujejo laboratorijske preiskave, rentgen in letos prvič tudi preventivni pregled zob. Pregledi so med rednim delovnim časom. Doslej je bilo pregledanih 650 delavcev. Vsak delavec, pri katerem so opazili obolenje, je bil poslan k specialistu.

● Invalidska komisija tovarne si prizadeva, da bi vprašanje zaposlitve invalidov na primer: na delovna mesta rešila v skladu s pravili podjetja. Komisija je sestavila pravilnik o zaposlovanju invalidov. Trenutno je zaposlenih 8 delovnih invalidov, ki dobivajo nadomestilo zaradi manjših osebnih dohodkov na lažjem delovnem mestu, od okrajnega Zavoda za socialno zavarovanje. Dvanajst delavcev — invalidov pa je takih, da zaradi od njih nima nobenih obveznosti. Te je komisija sama prenestila na lažja delovna mesta. Nekaj primerov pa je takih, da so delavci še mladi in jim ni priznana stopnja invalidnosti, zato bodo prejeli nadomestilo v skladu s pravilnikom o zaposlovanju invalidov.

● Podjetje načrtno rešuje stanovanjsko vprašanje. Do sedaj je tovarna dogradila približno 150 stanovanj, letos bo dogradjenih še 19. Pri komisiji za stanovanjske zadeve je vloženih še 100 prošelj za stanovanja.

● V obratu družbene prehrane dobiva topla malico preko 300 ljudi. Dostava hrane je sedaj v redu in so s hranilo delavci zadovoljni.

ČRNOMELJ: novi sistem že krepko deluje

Konferenca v Črnomlju je dokazala, da novi sistem krepko deluje, da pa večina »socioeconomic« se vedno čaka rešitve »od znanj«. Razprava o solstvu je prikazala vrsto problemov, nihče pa ni povedal, kako jih bodo odpravili z lastnimi silami in komuni. Gradnja soles v Dragatušu so ocenili kot politični problem prve vrste, »poskusi« krivice za zastoj pri gradnji izven komun, občina pa ni reševala niti dinarja. Zgolj ugotovitve »nismo krivi, če je zdravstvo pri nas slabše kot v razvitem svetu« so kritično, če se takoj ne vprašamo, kaj storiti, da bomo s svojimi močmi, čeprav počasno, zdravstveno službo izboljšali. V zdravju ugotavljajo, da bodo nekateri emote kmetijskih posestev še dolgo potrebne sanacije, niso pa povedali, kaj so storili, da bi to odpravili. Trditi, da zaradi primanjulke 60 milijonov obratnih sredstev, in v isti sapi povedali, da ji kupci dolgujejo 100

milijonov, združba pa dobaviteljem 50 milijonov, je za danasnji čas precej nereno. V podjetju Kovinar so v prvem četrtletju izkazali izkušbo, posebno glede na letošnji izid, ki je bil 30 odst. višji od predloženega. Če so vzroki za vse to Mar rez izven komun, v sistemu?

Povečevanje proizvodnje je dragimi investicijami je enostranska rešitev, ki jo novi sistem odpravlja. Rešitev gospodarstva v črnomeljski občini je v boljši organizaciji proizvodnje, v nagrajevanju po učinku, v decentralizaciji delavskega samoupravljanja, v uvajanju ekonomskih enot, v hitrejšem obratnju sredstev in prilagoditvi proizvodnje potrebam tržišča, v večji storilnosti dela, ne pa v investicijah. To so ključji, ki jih je treba zagotoviti, da se ne razpade črna krivica kakal na recepte od zgoraj, nas bo čas povzročil. Samo v tem je bil uspeh konference in še to največ po zaslugi gostov.

TREBNJE: ali moremo že govoriti o prelomnici?

Razširjeni plenum Socialistične zveze v Trebnju (16. junija) je iztrpno razpravljalo o vlogi SZDL v narodni dohodki narodnega gospodarstva in podrti številne pomanjkljivosti oziroma nedelavce organov upravljanja, krajavnih odborov družbenih podjetij, organizacij kakor tudi nezainteresiranosti gospodarskih organizacij, ki največkrat niso bile sposobne, da bi šle v korak s časom.

Vprašanja, kaj naj dela SZDL, se ne bi smela več ponavljati, saj je njeno široko delovno torišče prav v reševanju problemov, ki smo jih našli zgoraj. V kmetijski združbi se je pred vsem drugim razpravljalo o delovnem svetu, na se se ni sestaj. Za to primer dovolj jasno govori o neraznosti in neodgovornosti upravnih organov v kmetijski proizvodnji, čeprav na drugi strani poudarjajo, da je kmetijstvo v trebnjski občini vodilna gospodarska panoga in bi morali vsaj na tem področju rešiti proizvodne odnose do popelnosti. Nedvomno je posledica tega nizka realizacija plana v pogodbenih proizvodnjah. Plenum je zahteval, naj se v zdravju čimprej ustanovi pododborni svet in decentralizirano delavsko samoupravljanje. Socialistična zveza naj bi bila pobudnica pri reševanju teh vprašanj.

Samo v petih gospodarskih organizacijah se bili izvoljeni organi delavskega upravljanja. Sprajselmo se, kako bodo spremljali realizacijo plana neposredni proizvajalci, če organom upravljanja ne bodo omogočeni pravice do podelitve. Na drugi strani ravnajo nezaupevanje v delavske svete, čes da so nezkučni in mladi. V podjetjih ni izdelanih analiz in je še vedno ugotovitve, da v neki niso določeni gospodarski organizacije novi gospodarski instrumenti.

Plenum je široko razglabljal o dejavnosti odborov. Ti največkrat niso znali tolačiti plana na zborih volivcev, kar je stopnjevalo nezaupevanje občani, ki sicer ne povzdaj svoje mnenje. Diskutiranje so nadalje ugotovili, da nekateri državljani zahtevajo od socialistične zavarovanja pravice, do katerih niso upravičeni. V Vidmu-Krškem je zdravstvena služba neurejena, kajti sredstva za razvoj zdravstvene službe so zelo skopa. Ureditve staciona je na primer stala okoli 10 milijonov dinarjev, zdravstvu pa od evrobojditve do danes ni bilo dodeljeno toliko sredstev.

VIDEM-KRŠKO: še več razprav o novih gospodarskih predpisih!

Predsednik občnega odbora SZDL tov. Lojze Stih je v referatu ki ga je prebral na konferenci, nakazal gospodarske in politične probleme ter uspehe v občini Videm-Krško. Štani diskutirali so ugotovili, da bi v pravilo davčno politiko podpiri razvoj nekaterih obrti na vsaj, ki so ljudem še potrebne.

Clan okrajnega odbora SZDL tov. Silvo Gorenc je povedal, da dokler kolektivno ne bomo temeljito prikazali stanja v podjetju, tudi ne bo pravih upravljanj. Zlasti v novem gospodarskem sistemu so upravljalci odgovorni pred družbo, kako bodo gospodarili. Hitreje je treba postaviti vprašanje ekonomskih enot in jih med kolektivom pravilno tolačiti. Clan republiškega odbora SZDL tov. Janez Perovšek je izjavil, da je pričakoval bolj pestro razpravo v zvezi z obravnavanjem novih gospodarskih predpisov. Hitraj je pripravil SZDL, naj sklicuje sestanke z ljudmi, na katerih naj bi se obravnavala gospodarska problematika kraja in občine.

V Beli krajini že žanjejo ječmen

V preteklem tednu so v mnogih belokranjskih vaseh poželi prve kosce ječmena, drugod pa še pripravljajo na žetev te dni. Čez teden ali dva bo marsikje zrela tudi že pšenica; vsi upajo, da ji bo toplo vreme pomagalo dozoreti. Italijanka na splošno dobro kaže, ne bo pa povsod tako lepa kot je bila lani oz. predlanskim, ker jo je precej zarilo dolgotrajno deženje.

SEVNICA: zgolj potrjevanje že pripravljenih sklepov še ni upravljanje

V Sevnici je referat ugotovil vrsto primerov slabega razumevanja pojma komun ter njene vloge v novem gospodarskem sistemu. Razprava o teh problemih je bila včasih preveč teoretična, pokazala je, da vendarle v večini primerov, da so ljudje vedno blizu spoznavanju, da je rešitva samo-uprava je tista, ki ni omajena na go to vzdigovanje rok ob že pripravljenih sklepih. Razprava je zajela precej misli s šolskega področja. To ni slučaj, saj so ravno tam problemi najtežji. Gospodarske stvari so med drugim omelili, da podjetja v občini še vedno niso med sabo in s komunjo povezani tako, da bi predstavljal zares svežvo celoto. Ena izmed žalostnih ugotovitev je bila, da se na odnose »podjetje-komuna« se še preredo gleda samo skoli naenake: koliko sredstev bo dalo podjetje za to ali ono akcijo občine, tudi o zdravstvu so na konferenci precej razpravljali, prav tako pa tudi o zornikah, kadrih in organih delavskega samoupravljanja.

Slovenije in predsednik okr. odbora SZDL Viktor Zupančič. Tovariši Cerne je med drugim ugotovili, da dobro in tehtno kritični predlogi takih konference ne predradi uganejo, da ne najdejo vedno konkretnega izvrševaleca, za to pa je potrebna konfirnenca le malokrat v se prelomnica v za devah, ki jih ugotavljajo kot kritične ali posebno pomembne. To je večkratna izguba ugleda, časa, energije in podob. Socialistična zveza kot prva tribuna javnosti bi se z močjo svojega članstva morala vedno zavzemati za to, da se v občini vedno najprej uresniči najboljši preda in najna vprašanja. Tovariši Zupančič je med drugim v razpravi opozoril predvsem na to, da bodo novi restrikcijski ukrepi v gospodarstvu zajeli vsi ali manj slobodno gospodarsko organizacijo. Površno ocenjevanje teh zadev lahko najbolj škoduje prav tem organizacijam. Po predlogih konference bo izbral odbor občnega SZDL sestavi zaključke, ki so potrebni, da se bo komunja z vsemi svojimi samoupravnimi organi v novem sistemu kar najhitreje uveljavila.

NOVO MESTO: spoštujemo težko zaslužen dinar!

Na občinski konferenci SZDL v Novem mestu je bilo v poročilu in razpravi veliko govora o razbremenitvi komun, o pomanjkljivosti stih in željah, manj pa o tem, kako bi te probleme rešili, odstranili pomanjkljivosti in uresničili želje. Vedna delegatov je obravnavala povezavo »komuna-podjetje-dravljan«. Najbolj je izstopalo vprašanje gospodarjenja oziroma upravljanja in v zvezi s tem: kako poživiti organe družbenega in upravnega upravljanja, skratka kako zainteresirati državljana, da bo čim aktivneje sodeloval pri upravljanju. Dravljan-delavec se vse preprosto gleda na družbo preozko, s stalnega podjetja (se pravi, da se zaradi le za plačo in moradi proizvodnje), medtem pa vse premalo sodeluje pri upravljanju v okviru komunje, se pravi pri upravljanju s tistimi sredstvi, ki jih odstopi on komunji za zdravstvo, solstvo itd. To ima za posledico, da se sredstva pri komunji včasih porabljena negospodarno ali pa ne v tiste namene, za kar jih je državljan prispeval.

Na vsa ta in druga vprašanja so dali delegati in drugi le malo konkretnih predlogov, kako položaj izboljšati, čeprav je s tem problemom povezano vse ostalo, od stanovanjskih skupnosti, krajevnih odborov, zbornik (ki so bile zelo kritizirane), gradnje stanovanj do gospodarjenja v podjetju in komunji ter hkratni seveda vprašanje komunje od judstva občina. Odborniki naj bodo aktivisti. Malo je bilo zborov volivcev v podjetjih. Zbori proizvajalcev pri ljudskem odboru pa so imeli vse premalo ločenih sej, zato tudi niso urejena, kajti sredstva za razvoj zdravstvene službe so zelo skopa. Ureditve staciona je na primer stala okoli 10 milijonov dinarjev, zdravstvu pa od evrobojditve do danes ni bilo dodeljeno toliko sredstev.

PISMA UREDNISTVU

Sramota za Sušice in Podturen

Pred kratkim ste poročali, kako grdo se vedejo nekateri fantje ob naboru. V petek, 16. junija, je skupina mladeničev s harmonikarjem stala popoldne ob 15. uri na vogalu Dilančeve ulice in Glavnega trga v Novem mestu. Bili so precej vijnjeni, glasni in nesramni. Posamezniki so skušali zapeti, pa jim nikakor ni šlo ne »iz grla ne iz srca«; njihovo zavijanje je bilo bolj podobno prasičjemu kružljaju kot petju. Prav grdo so kvantali, se pogovarjali o spolnostih in se skratka obnašali tako, kot se niti žitvina ne obnaša. Čeprav so okrog njih stali otroci in so jih gledali tudi starejši, so se fantje naphovalí kar naprej in tulili svoje »pesmi«. Nekdo si je iz objesnosti prinesel iz bifeja o Dilančevi ulic steklenico kolke in jo nato razbil na tlaku ob vpiju in odobravanju »junakov«. Posebno se je postavil s svojim nesramnim in neumnim vedenjem fant v temnomodri obleki. Ko so mladeniči spet zavili v bife in tam naprej razgrajali, sem povprašal najstarejšega izmed njih, od kod so doma. Povedal je, da je »Šic, drugi pa so iz Podturna«.

Kaj pravite, ali se taki fantje tako nesramno in nekulturno vedejo tudi doma, v krogu svojih staršev in znancev? Prav verjetno, da ne; čemu se potem tako grdo obnašajo na javnem prostoru v mestu? Bil s prava sramota za Sušice in Podturn, to pa velja tudi za vse tiste, ki so se v preteklih dnevih prav tako nekulturno »postavljali« v Novem mestu!

J. Skočir
Novo mesto

«O, ko bi le se ... videlate! — tako in podobno pravijo te dni ljudje, ko je po dolgotrajnem deženju v preteklem tednu le bilo spet nekaj lepih sončnih dni. Zdaj je vse na kupu: sušenje trme, delo v vinogradu, pa tik pred žetvijo smo. Zdaj se na vasi vsak par pridnih rok še sosebe pozna. Tudi Markovičeva v Podturenu je v četrtki potožila: »Kar smo pred dnevi na pol osušili, je včeraj dež spet namočil. Morala bo zdaj kaj bolje...« Pa je bilo res: treba je samo ačeti s parizabavni prazni ki in vreme se uredi, kot so v šalji delj ljudi po Topliški dolini ob četrtkovem obisku slovenskih pionirjev — madih partizanov... Upajmo, da bo posej v remenski napovedi manj besedi o dežju in nestalnem vremenu, pa kaj več o soncu in vročini — saj smo že skoraj na konca junija, pa nam sploh še ni bilo kaj posebno tople...

Dnevne selitve zaposlenih

vsem pa v pomanjkanju delovne sile, ki je akutno za vse velike industrijske centre. Z dislokacijo obratov se tem težavam izognemo, obenem pa je ta ugodna v vidika družbene rentabilnosti.

Piše: Rudi Piletič

Prilicovati je torej, da se bo dobršen del industrije novomeškega okraja v prihodnje vezal z industrijskimi kombinati sosednjih velikih industrijskih centrov, kar pomeni pospešeno industrializacijo okraja in obenem uveljavljanje vseh prednosti, ki jih pozna industrijska proizvodnja v kombinatih.

V uvodu smo navedli, da je gospodarstvo na Dolenjskem v preteklosti zaostajalo predvsem zaradi prometne oddaljenosti ozemlja, za današnji dobo pa ugotavljamo, da se uveljavljajo tradicije iz preteklo dobe, ki je bilo na dolenjskih cestah zelo živahno in ko so je gosto naseljeno prebivalstvo v velikih meri ukvarjalo z nekmetijskimi dejavnostmi. Prometno-geografskim činiteljem moramo pomembno težavo, ki je danes prispevati velik pomen za družbeno-ekonomski razvoj našega okraja.

delo v Ljubljano in Zagreb, lahko tudi povemo, da veliko ljudi iz teh centrov odhaja ob slobodah, nedeljah in praznikih na oddih v naš okraj. To pa pomeni, da so perspektive za razvoj turizma pri nas prav ugodne in da so naložbe v turistične objekte povsem utemeljene.

Relativno približevanje Ljubljane in Zagreba, velikih potrošnih in trgovskih centrov, našim krajem, moramo upoštevati tudi v načrtovanju kmetijske proizvodnje, ki jo je treba ustrezno specializirati, in nič manj pri organizaciji trgovine in obrti, kajti iz leta v leto več ljudi iz našega okraja kupuje in išče obrtne usluge v Ljubljani in Zagrebu, kar so nedvomno pozna na našem narodnem dohodku. Trgovska mreža našega okraja se bo zato morala zgoditi v industrijskih pasovih, zlasti v centrlih, in se prilagoditi povečanim potrebam, zahtevam in okusu kupecv.

Delavcem in uslužbencem, ki smo jih anketirali, smo tudi postavili vprašanje, kako prihajajo na delo poleti in kako pozimi. Iz odgovorov smo ugotovili, da zaposlenc novomeškega okraja prihajajo na delo predvsem peš ali s kolesom. Prvih je bilo 55 odst., drugih pa le 72 odst., 55h odst. in pozimi 33 odst. in pozimi le 14 odst. od vseh zaposlenih. To ustreza ugotovitvi, da

je 84 odst. delavcev in uslužbencev oddaljenih od delovnega mesta največ do 8 km. Po temtakem nad 8 km poti opravi dnevno peš ali s kolesom poleti okrog 4 odst., pozimi pa le okrog 2 odst. zaposlenecv, vendar se tudi to ne zdi malo, če pomislimo, da znaša 4 odst. okrog 800 ljudi in da na primer oddaljenost osmih kilometrov pomeni dnevno 16 km hoje ali vožnje s kolesom v vsakem vremenu.

V posvaskem delu okraja so velike razlike v številu pešcev in kolesarjev med ravninskimi in hribovitim delom področja. V prvem prevladujejo kolesarji, v drugem pa pešci. Peš prihajajo na delo največ v metliški (65 odst.) in sevniški občini (63 odst.), zatem v črnomeljski (59 odst.) in videmskokrški (56 odst.), najmanj pa v brežiški (41 odst.), trebnjski (49 odst.) in novomeški občini (53 odst.), medtem ko je odstotek kolesarjev, nasprotno največji v brežiški (51 odst.) in najmanjši v metliški občini (18 odst.).

Motorno kolo le počasi izpodirva navadnega. Z anketiranjem smo ugotovili, da ga za dnevno potovanje na delo uporabljajo le 3 odst. zaposlenecv. Najbolj oddaljeni od delovnega mesta so namreč nekvalificirani delavci, za njihovo kupno moč pa je cena motornega kolesa še previsoka.

TABELA - 3: Število zaposlenih, ki odhajajo na delo izven občine, in tistih, ki prihajajo na delo iz drugih občin.

	Novo mesto	Trebnje	Krški Vid	Sevnica	Brežice	Črnomelj	Le. I. ka
Odhaja na delo iz občine	209	902	186	347	583	112	38
Prihaja na delo v občino	214	40	338	111	119	71	96
Bilanca:	+305	-902	+152	-267	-264	-31	+12

Na vrhu Roga bom stal, pesem svojo rjul...

»Za tovarštvo, ki ga bomo sklenili, trikrat huraj!« je Odred 20-letnice revolucije na novomeškem Glavnem trgu v četrtak zjutraj pozdravila pionirka Jelka. Devet avtobusov je spet pričakovalo nasmejane in vzradošene pionirje. Čez 200 mladih ljudi, ki so za nekaj dni zapustili šolske klopi, da bi obiskali kraje, o katerih so se učili pri zgodovini, se je z zastavami razporedilo v čete. Vsaka četa pred svoj avtobus. Kmalu so zabrnili motorji. Se zadnji klci vodicev, stiski rok z novomeškimi prvoborci, še nekaj navodil in vozila so v koloni odpeljala Jeseniško, Laco, Celjsko, Brkinsko, Pohorsko, Vojkovo, Rašiško in Be-

»Partizani, partizani...« je šlo od ust do ust, od vasi do vasi, ko so pionirji pozdravljali ljudi na poljih, v vaseh in tiste na cesti. Pesem se je odzvala pozdravu dolenjskega človeka. Z radostjo prežeti pionirji so peli. Nasmejani borci v uniformah, z odlikovanji na prsah in prav s tistimi mislimi v srcu kot nekoč, ko je bilo treba hrabriti naše ljudi, in jih razvedriti, pa so že začeli pripovedovati: »Tokrat smo se prebijali, ranjeni in utrjeni borci, po poteh, ki...« Spomin se je sral s spominom, spomin na padle in še žive partizane, s katerimi so se borili v samotah našega Roga.

V Podstencih se je kolona ustavila. »S seboj vzemite nahrbtnike in posodo za vodo.« Nekaj minut zatem je komandant odreda sklical štab. »Povejte pionirjem vse, kar jih bo zanimalo. Odgovarjajte! Naj sprašujejo! Medtem so se že obli-

je nasmejal Daki. V njegovem glasu je bilo nekaj bodrilnega, nekaj, kar je govorilo o izkušnosti, kar ni poznalo strahu, nekaj, kar ni vedelo za meje nezadržanosti. »Povejte, tovariši komandant, kako ste postali partizan... kako so vas sprejeli soborci... kaj ste čutili po prvi borbi... ali je res, da ste nekoč poginili v dir kolono fašistov...?«

Prisrčne pozdrave vseh dolenjskih pionirjev je zbranemu Odredu 20-letnice revolucije na okrašenem novomeškem Glavnem trgu izročila pionirka Jelka Pirkovič. V sredini: komisarka odreda inž. Ljudmila Kresc-Marušič, in komandant odreda: Stanko Semič-Daki

»Tovariš predsednik, še meni, še meni podpis!« so izkoristili opoldanski počitek najiznajdljivejši in obkolili tovariša Marinko, da ga je od podpisov že zabolela roka...

- »Tovariš Daki, povejte, kaj ste kadili v partizanih?«
- »Včasih nič, včasih bukovno listje, no včasih tudi prave cigarete.«
- »In kje ste spali, jedli...?«
- Otroški glas male pionirke iz Rašiške čete je spet pričakoval odgovor. Dakl je nasmejan odgovorjal. Trideset pionirjev in pionirk z nahrbtniki, modrimi titovkami in rdečimi pionirskimi rutilami za vratom je hotelo hoditi z njim v štrci. Pot se je zožila in tedaj se je komandant Odreda 20-letnice revolucije narodni heroj Stane Semič-Daki ustavil, si nadel titovko, stopil v stran in ukazal: »V kolono po eden!«

»Gledajte, kako čudovit dan imamo!« so pripovedovali pionirji. Čez Rog so plavali oblaki, osamljeni in v skupinah. Tako so se večasih iz borbe vračali utrjeni borci. Tudi mladi »partizani« so se kmalu zbrali po skupinah, nekateri pa so šli sami. »Gremo s tovarišem Dakl-jem.« so se odločili iz Rašiške čete. »Tovariš Daki, tudi moj oče je bil na Rogu. Zdej je bolan. Bil je ranjen in se mu še pozna.« Nože niso bile navajene kamnitih in blatnih poti. Kolona se je počasi premikala. Zdej je kdo zaostal, si zavezal čevljev in

»Skrivača« na odru v Podstencih sta pripravila pionirjem in gostom nemalo smeha (Aleksander Vallé in Marjan Marice)

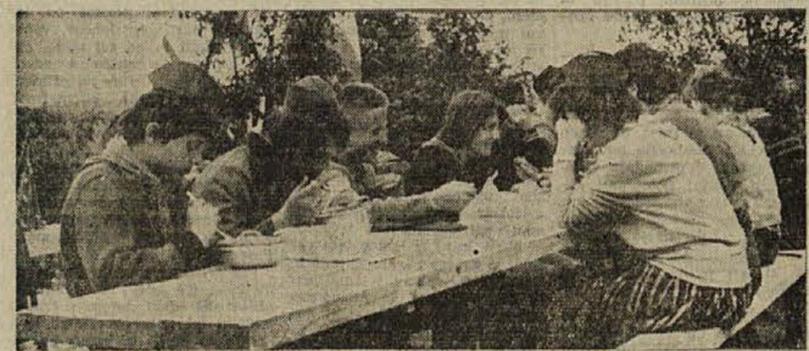
lokrajnsko četo proti Dolenjskim Toplicam in naprej proti Rogu. Vsi so imeli s sabo šopke rož — darilo novomeških pionirjev.

kovale štiri skupine po 60 pionirjev. Vodili so jih Franc Kresc-Coban — tisto, ki je šla s Podstenice, mimo partizanske bolnišnice v Zgoranjem Hraštniku in grobnice v Komarni vasi na Bazo 20, dr. Ruža Segedin je pionirje popeljala čez Daleč hrib do bolnišnice in grobnice

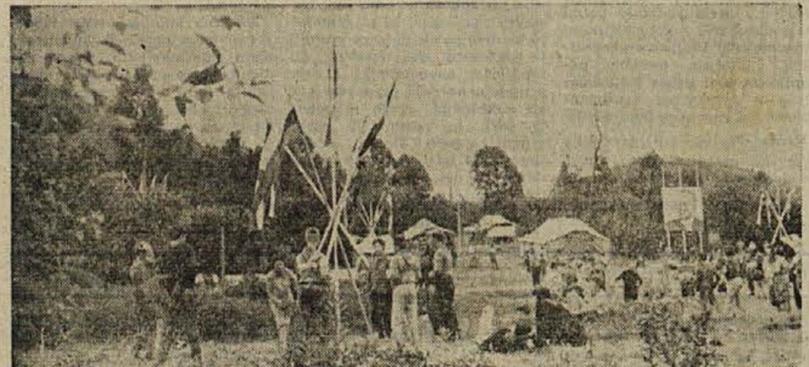
se že spet priključil svoji skupini. Pot je šla navzgor. Grmljeve se je strnilo. Samo tu in tam se je še videlo nebo. Pionirji so za trenutek utihnil, se spraševali z očmi (ali je sploh mogoče, da so tukaj živeli ljudje?) in se ustavljali. »To ni še nič, šli bomo še v temnico!« se

Partizansko bolnišnico Jelendol sta pionirjem razkazala zdravnik dr. Andrej Zupančič in dr. Ruža Segedin, ki sta prav tu zdravila ranjene borce. Tovariša Segedinova pravkar razkazuje pionirjem, v katerih barakah na Jelendolu so bile bolniške sobe, kje so imeli kuhinjo in druge objekte. Spraševanja je bilo tudi tu nič koliko. Posebno zanimiv je bil obisk v nekdanji operacijski sobi, na bližnjem urejenem pokopališču pa so nato pionirji položili cvetje na grobove padlih junakov

To je teknilo kosilo na okrašenem jasi na Podstencih! Golaž z žganec, pa kos češnjevga zavitka — nihče ni šel lačen od mize. Seveda so ostali šotori, namenjeni za popoldanski počitek, skorajda prazni: pionirji so se žogali, peli, igrali perjanico, najsrečnejša pa je bila pionirka, ki je igrala badminton s tovarišem predsednikom Marinkom

Travnik na Podstencih med opoldanskim počitkom: spet nič koliko priložnosti za sklenitev novih poznanstev in tovarštev...

Potem je govoril Franjo Lubej. »Rog, ki je včasih skrival samo zveri, je v NOB postal varno zaveščišče partizanov... Pionirji, ne pozabite povedati doma — staršem in svojim prijateljem, vsem ljudem —, kar ste videli in slišali. Ne sme vam biti žal truda za današnji pohod.«

Visoko nebo se je usulo nad jaso na Podstencih. Sopki pisanih jugoslovanskih in slovenskih trobojnic so plapolali v vetru. Malo višje je dimalo po golažu. Partizanska kuhinja! V dolgi vrsti so prihajali pionirji h kuhinji. Porcije so zvenketale. Nesirpno so pričakovali, kakšno bo partizansko kosilo: golaž in žganec. »Se bi,« so šepetali med sabo. Sedeli so na

klopeh in se pogovarjali. Ernest iz Leskova je dodal, da »ima danes zelo dober tek«. Malce si je na pohodu potolkel koleno, a je navdušen. Pravi, da bo še šel na Rog. Utrujenost je počasi minila. Začele so leteti žoge, igrali so perjanico, se spoznavali in si želeli novih srečanj. Priletelo je letalo in odvrгло dva šopka rdečih nageljnov. »Tovariš Daki, eden je za vas, drugi je za tovariša Marinko!«

Okrog tretje ure popoldne so se pionirji spet zbrali, tokrat pred tribuno oziroma partizanskim odrom. Sledil je kulturni program frontnega partizanskega gledališča. Tu so borbene pesmi Kajuha in Zupančiča spet našle svoj odmev. »Vrh Mežaklje bom stal, pesem svojo rjul...« je govoril Anton Pesnik. »Tokrat,

ko je prvič rožice razprl...« je poudaril Kajuh. Nekoč so te pesmi hrabrile borce. Pesmi z revolucionarno vsebino. Partizanski miting je bil pripravljen tako kot nekdanji po teški borbi. Borci so pozabili na težave. Pesem jih je vedrila in jim vtilvala novih moči. Tudi pionirji dvajset let kasneje znajo oceniti partizansko pesem, partizanski humor, a tudi žrtve. Rog je ostal za njimi, a ne zapuščen. Spomini in spomeniki bodo večno pripovedovali o teških dneh revolucije. Pa ne samo to: še se bodo srečali ljudje na Rogu kot pionirji prekmurških ravnin, ljubljanskega polja, gorenskih poljan in dolenijskega gričevja in spet oživili nekdanj prepomagljivo trdnjavo slovenskega partizanstva.

Spominu Cankarjevcev na Javorovici

V nedeljo, 18. junija, je bila na Javorovici svečanost v spomin padlim borcem IV. bataljona Cankarjeve brigade. Nekaj sto ljudi in preživeli borci se je nad vasio pred spomenikom zbralo že ob desetih popoldne. Ko so pred spomenik položili vence in šopke, je bil krajši govor, na-

to pa so v kulturnem programu nastopili novomeški pevci in pevski zbor šentjernejske osnovne šole. Po končanem programu je sledilo tekmovanje v streljanju, kjer so nastopili Novomeščani in Šentjernežani.

Spomin na žalostni konec IV. bataljona Cankarjeve bri-

gade bo še dolgo živel med ljudstvom. V zgodovini NOB na Slovenskem je zapisano, da je proti jutru 18. marca 1944 v borbi s premočnim sovražnikom padlo več kot sto borcev. Nemci so napadali s treh strani. Bilo jih je trikrat več kot partizanov. Utrujeni cankarjevci, največ novinci, se niso mogli braniti. Obroč je bil sklenjen. Tedaj se je skupina, ki se je borila zidu cerkve nad Javorovico, odločila, da se prebije. Uspejo ji je. »Dva dni kasneje, ko sem šla tod mimo po opravkih, sem se zgrozila! Nemci so partizane slekli in jih kot polena nametali po ruševinah. Nekateri so ležali z glavami navzdol, nekateri pa so stali ob zidu zmazani, ker je bila takrat preč hudha zima. Potem so jih pokopali.« je pripovedovala Marija Muič iz Cerovega loga na nedeljskem partizanskem srečanju. I. Z.

Delavna Zveza borcev v Semiču

V nedeljo, 18. junija, je organizirala krajevna organizacija udarniško delo na skupnem grobišču v Selihi pri Semiču. Udeležilo se ga je 25 članov, med njimi tudi tri mladinke. Vse tri so izgubile med NOV očete. Opravljenih je bilo čez 200 ur. Za akcija je bila že četrti, tako da je bilo doslej vloženo že 650 prostovoljnih delovnih ur, kar znese skupno s prispevanim materialom preko 150 tisoč dinarjev. Se dve akciji in grobišče bo pripravljeno za otvoritev dne 28. julija. Pohvaliti moramo vse, ki so se udeležili teh akcij in se jih bodo še udeležili. Mnogo je tudi taktih, ki so stali

ob strani, kadar pa gre za prave, ki pritečejo iz zaslug med NOB, se pa najboljši trkajo po prsih. Krajevna organizacija ima pregled nad vsemi, ki so se že in ki se bodo udeležili akcij. Krajevna organizacija ZB je tudi sprejela sklep, da bo v svoji režiji napravila novo stredo na mrtašnici. To delo bo stalo preko sto tisoč dinarjev. Skupaj z vsačani bodo organizirali akcije za popravilo poti. Tu bo vloženo preko tisoč ur, a v Crnomlju so obljubili, da nam bodo posodili drobelce za kamenje. Če bo šlo po narču, bo do 28. julija okolica pokopališča precej spremenila svoje lice.

OBVESTILO BRIGADIRJEM

Vse prijavljene brigadirke in brigadirje za II. MDB »Jozeta Slaka-Silva«, ki bo julija delala v Žužemberku, obveščamo, da bo shod brigade 1. julija v Žužemberku. Ker bo istega dne formirana brigada, je dolžnost vseh prijavljencev, da pridejo na dogovorjeno mesto že prvi dan. S sabo prinesite zdravstvene izkaznice! Na svidenje v Žužemberku! Pripravljalni štab

FRANCE MIHALOVČAN:

Izseljenski spomini

11

Iz temne hoste na sončno jaso, pa spet nazaj na partizansko stezo... Skupina Celjske čete se bliža Jelendolu

POPRAVEK V članku, objavljenem v Dolenjskem listu 15. junija 1991 pod naslovom »Rafal iz zasode«, se mi je vrnila v hitri ne ljuba pomota. Pilat ni Franc Colarić ampak Franc Jordan in Sustrar ni Jože Unetič temveč Franc Unetič. Prosim omenjena tovariša, da mi ne ljubo pomota oprostita. Jože Zamljen-Drežec

Naposled smo prispeli na Madžarsko, ki ni imela za nas niti trohice gostoljubnosti. Kdor je hotel dobiti kos kruha, je moral zanj sleči srajco. Takrat je namreč v tej deželi cvetela črna bora. Denar je bil brez vrednosti; polna košara pengov ni zadoščala za kilo mesa. Ko smo stali v predmestju Budimpešte, se je približal transportu Madžar z rdečim trakom na rokavu, v spremstvu dveh ruskih vojakov. Opozarjal nas je na prekupčevalce, ki da jih kar mrgloli. Preden se je poslovil, je vprašal izseljenca, če ima kdo naprodaj cigarete. Bolj ko smo se bližali jugoslovanski meji, pogostje smo na postajah, kjer smo za uro ali dve obtičali, srečavali banaske folksdojčarje. Zvedeli smo, da so bili že na meji, od koder so jih obmejni organi zavrnil. Njihovo izdajstvo je bilo s tem vsaj delno poplačano. Prepričevali so nas, naj se nikar ne vrnemo v Jugoslavijo, kjer nas bodo vse po vrsti pobili. Komunistem so prikazovali kot najhujši teror. Seveda jim nismo verjeli, ker smo prav dobro vedeli, zakaj to počno. Razjedala jih je zavist. Ker se sami niso smeli vrniti v domovino, ki so jo izdali, je tudi nam niso privošili. Med nami pa je bilo nekaj nalivnežev, starojugoslovanskih oficirjev, ki so nasledili. Čez noč so jo popihali. S seboj so odpeljali tudi omenjene tri esovece. Najbrž so se vsi skupaj skušali prebiti skozi zmedo na Madžarskem na zahod. To njihovo početje je naletelo na zgrajenje ne samo pri izseljenkih, marveč tudi pri ostalih Srbih, ki so se vračali iz vojnega ujetništva. Polževo potovanje je bilo za izseljenca velika preizkušnja potrpežljivosti. Včasih jih je vrgla s tira. Niso mogli razumeti, zakaj tako počasna vožnja, ko pa doma polje čaka prirodnih rok. Predobro so vedeli, da je njive prerastle osat, ki ga bo treba uničiti in napraviti prostor za zdravo seme. Kmetije v Spodnjem Posavju so bile potrebne svojih ljudi kot globoko razpokana zemlja dežja. Slaba volja ni mogla nič spremeniti. Vlak z izseljenci je še vedno po polževo lezel proti domovini. Promet na železnici se ni in ni mogel otrestiti posledice vojne. Vrh tega so ga obremenjevale armade, ki so imele prednost pred vsemi. Ni pa bilo lahko prepeljati številne divizije po za silo zakrpani železnici. Rdečo armado so morali brž preseliti na Daljni Vzhod, da bi hitro končali vojno še z Japonci. Takrat menda še niso vedeli, da je moč zrušiti odpor fanatičnih Japoncev z dvema bombama — začetnicama groze, ki še zdaj visi nad človeštvom. Naposled smo se približali jugoslovanski meji. Ljudi v vagonih je zajela nepopisna radost. Objemali so se in poljubljali. Sklanjali so se ven in vdihavali topel dah domovine. Občudovali so modrino neba, kakor da je drugačna kot drugod po svetu. Polja so se jim zdela skrbneje obdelana, vasi lepše. Ljudje ljubeznivejši. Vse objemajoča, vsepovsod pričujoča domovina je zmamila ljudi v vrtnice opojne radosti. Subotica. Občudovali smo mlade fante — partizane, ki so se jim na prsih svetila odlikovanja. Na železnici stajali sem na sliki zagledal moža, ki ga do tedaj še nisem bil videl. Izseljenci so občudovali človeka, ki je vodil boj jugoslovanskih narodov proti do zob oboroženemu sovražniku za nov, pravičnejši svet, v katerem bodo postali ljudje zares ljudje. To je bilo naše prvo srečanje s Titom.

Stolet šole v Beli cerkvi

Osnovna šola v Beli cerkvi je bila ustanovljena 1859. Za prvega učitelja je bil z dekreto dne 18. decembra 1859 imenovan Peter FLEISCHMANN, rojen v Beričevem pri Dolu. Učitelj je bil z pred prihodom v Belo cerkev. Vodil je zasebno šolo v Breznici na Gorenjskem, Sentjanžu in v Beli cerkvi. V Beli cerkvi je od 1854 učil v nedeljski šoli, kar je razvidno iz članka v "Novicah" iz leta 1856. V tem članku tudi piše, da mu je pri pouku pomagal Miha GORISČEK, kmet iz Bele cerkve.

Solska učilnica je bila v razpadajoči mežnarji. Novo šolsko poslopje so zgradili 1860 na prostoru razpadajoče mežnarje. Stavba ima še danes samo eno učilnico in eno stanovanje. Ko so jo gradili, je bil pouk v hiši Antona RENARIČA, Bela cerkev št. 16.

Peter FLEISCHMANN je bil leta 1875 premeščen v Boštanj, kjer je kot nadučitelj umrl 1887. Za njim je poučeval učitelj Janez GANTAR od 1875 do 1879, za njim pa Janez TERSELIČ od 1879 do 1893. Potem so kot upravitelji še vodili šolo: Maks ŠRIBER

(1893-1908), Franc ZAGORC (1908-1920), Arnost ADAMIČ (1920-1921), Anton HVALA (1921-1922), Alojz Colja (1922 do 1934), Franc VIDMAR (1934 do 1939) itd.

Šola se je po 1900 razvijala v večoddelčno šolo. Leta 1939 je imela 6 oddelkov in 6 učnih moči.

Ker ima šolsko poslopje samo eno učilnico in so šolski prostori zaradi starosti v zelo slabem stanju, bo treba že v bližnji prihodnosti zgraditi novo šolsko poslopje, ki bo imelo vsaj 3 učilnice. Gospodarski razvoj šolskega okoliša bo vplival tudi na razvoj osnovne šole. Da bodo otroci zaenkrat deležni kvalitetnega pouka, lahko hodijo iz višjih razredov k pouku na sosednje polne osnovne šole (Smarterje, Sentijerne, Skocjan).

V letu 1961 ima osnovna šola 153 otrok. Šolski okoliš je velik. Razširil se je še s šolskim okolišem osnovne šole v Čadrecu, ki je bila ustanovljena leta 1911, a je bila ukinjena z ozirom na mrežo osnovnih šol v okraju.

Bela cerkev leži ob avtomobilski cesti na griču pod

Vinjem vrhom, od koder je na vse strani lep razgled. Dolina reke Krke je tu še posebej lepa. Bela cerkev sama in šolski okoliš sta polna krajevnih lepot in zgodovinskih spomenikov. Na Vinjem vrhu so bili številni keltski grobovi. Del izkopanih se nahaja v muzeju in v Ljubljani in na Duranju. Vinji vrh je bil po svoji legi naravna utrdba za časa preseljevanja naroda.

V fevdalni dobi je bil šolski okoliš Bele cerkve last graščakov Starega gradu, Kleveva, Otoca, pleterskega samostana in samostana v Kostanjevici.

Bela cerkev in sosednji kraji imajo lepe in svetle spomine na borbo proti okupatorju. O zgodovini teh krajev se sicer malo poroča, čeprav je dal lepo stebilo borev. Prav bi bilo, da se v teh krajih zgodovinski spomeniki očujejo in z napisi označijo, da bo mladi rod laže domel našo borbo za osvoboditev.

Področje Bele cerkve, Smarterje in Skocjana je bilo že od maja 1942 osvobodeno ozemlje. Kraji so imeli izvoločene NOO in organizirano zaščito. Tudi gospodarske objekte so gradili v tem času. V Beli cerkvi so zgradili sušilnico za sadje, ki je še danes kar dobro ohranjena. Prav tako je bila v stavbi bivše mlekarnice zgrajena prekaljavnica za mesne izdelke. V isti stavbi je imel svoje prostore tudi NOO.

Ko so Italijani streljali s topovi iz Sentijerne in bombardirali osvobodeno ozemlje, je za zaklonišče odlično služila "škratova luknja" - podzemeljska jama, kamor so spravljali starčke in otroke. Dveh topovskih zadetkov je bila deležna tudi šolska stavba v Beli cerkvi.

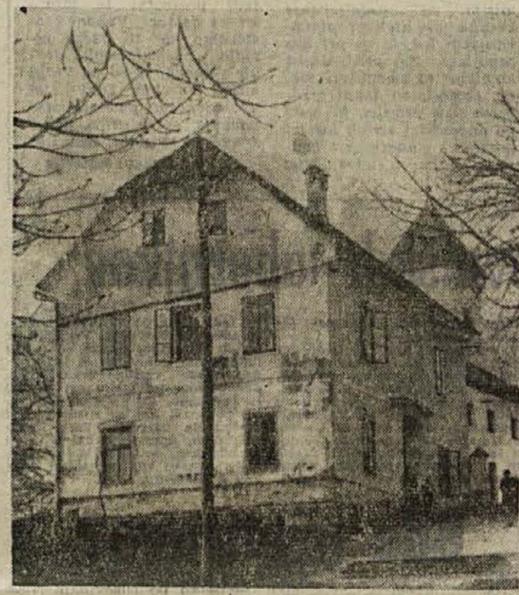
Na Vinjem vrhu je bila v Zvitrovici zidani partizanska bolnišnica, kjer so mnogi borci dobili najnujnejšo pomoč. Po ofenzivi na Rog je sledila ofenziva na to osvobodeno ozemlje. Italijani in belogardisti so zasedli Belo cerkev. Šolska stavba je postala sedež bele garde. V kletnih prostorih in shrambi so bile mučilnice. ZB Bela cerkev je v spomin na te težke dni na šolsko stavbo vzdala spominsko ploščo.

Za 20. obletnico ljudske vstaje proslavlja osnovna šola tudi 100 let dela za naš mladi rod. Šolski odbor in zastopniki vseh množičnih organizacij so sklenili, da bodo hkrati z obletnico ljudske vstaje proslavili tudi 100-letnico svoje šole.

24. junija bodo zvečer priredili slavnostno akademijo po akademiji pa bo pohod na Vinji vrh k nekdanji partizanski bolnišnici, kjer bodo obudili spomine na slavno in težko borbo za osvoboditev - 25. junija dopoldne bo imel šolski odbor slavnostno sejo, na katero vabi učence, učitelje, starše, bore in aktiviste, da bodo skupna proslavili jubilej šole in 20-letnico ljudske vstaje.

Na Podstenicah so nastopili pretekli četnik tudi člani Ljubljanske Drame - nekdanji partizani in partizanke, člani partizanskega teatra. Zaigrali so in zapeli, da so pionirji ostrmelji in se v hipu oživel v pravi mlitng, kot jih je bilo nekoč toliko po naših vaseh in vojaških enotah...

Lirika upodablja očne umetnosti

Pred razstavo "AKVAREL" v Novem mestu

Akvarel je v slikarstvu nekaj takega, kot je lirika v poeziji - čudovito rahla, intimna slika, polna jasne in globoke poezije - poezije črt in barv. Akvarelstvo - slikanje z vodnimi barvami, tora posebnega mojstrstva in sodi sploh med najstarejše slikarske načine. Ze davno pred našim štetjem so slikanje z vodnimi barvami gojili na Daljnem vzhodu - Kitajci in Japonci. Stari Egipčani so z akvareli krasili svoje papirusne zvitke, kot so mojstri lepopišci srednjega veka z vodnimi barvami slikali čudovite lepe iniciate v bogoslužnih knjigah. Vse do danes pa so nedosežni mojstri akvarelisti Angleži, ki so v 18 in 19. stoletju dvignili to metodo slikanja na izredno višino umetniške tvornosti.

UNESCO je pripravil reprodukcije akvarelov svetovnih mojstrov, v Jugoslaviji pa organizira (v povezavi z UNESCO) to razstavo Prosvetno-kulturno večje.

V Sloveniji je bila razstava "Akvarel" že v nekaterih krajih (v Mariboru, Slovemjem Gradcu), sedaj pa pride v Novo mesto, iz Senovega. V Novem mestu je organizator te pomembne likovne razstave

Išli so PORTUGIŠKI SONETI B. Browningove. Broš, dln 400, bibliofilska izdaja dln 700. Izdala Dolenjska založba. Dobite v vseh knjigarnah.

Svet Svobod in PD okraja Novo mesto, za kar zasluži vsa pohvala, saj je posredoval prebivalcem redko priliko, da si ogledajo najlepše umetnišne mojstrov akvarelistov.

Izredno uspele reprodukcije - 74 po številu - dajo prežek akvarela od starih kitajskih mojstrov do najmodernejših, saj izvira najstarejši akvarel, ki je reproduciran za razstavo, iz 4. stoletja (Kitajska), najnovejši pa so prav iz našega časa. Mimo Kitajcev in Japoncev srečamo slavne angleške mojstre akvarela kot so Turner, Filding, Blake itd., Francezice Delacroix, Gauguin, Czanne, Daumier, Van Gogh, Belgijec Vlaminck in drugi. Vseh avtorjev je 65.

Res so to reprodukcije, kajti originali so raztreseni po vseh svetovnih muzejih, toda reprodukcije, o katerih sodijo strokovnjaki, da so narejene tako, da se nam zdi, kot bi gledali originale.

Razstava bo odprta v torek 27. junija ob 17. uri v gimnaziji in bo trajala do 6. julija. Opazujamo prebivalce, najne zamudijo ogleda te razstave, saj jim bo odkrila čudovit pogled v lepoto svojstvene likovne umetnosti - akvarela skozi stoletja.

Hvaležni pacienti pljučnega oddelka

Kakor nam krajša dolga dnevi in nas razveseljuje pa hkrati tudi uči naš televizijski spremljenik, dario bralecev našega domačega lista, tako smo veselji tudi vsake druge prireditve. Tak veselje in zabavo ni večer je bil 16. junija, vodila pa sta ga tovariša Polde Cigler in Ivo Pavšič s sodelovanjem članov Svobode DUSAN JEREB. Pacienti pljučnega oddelka se iskreno zahvaljujejo za njihov trud in si želimo še veliko takih večerov, polnih humorja in zdražev, sproščnega smeha! Ob takih trenutkih pozabimo na vse težave.

Tovariši, najlepša hvala za obisk in pozornost! Pozdravljajo vas hvaležni

PACIENTI PLJUČNEGA ODDDELKA
novomeške bolnišnice

V knjigi bere vsak tudi sam sebe.

GOETHE

ČRNO-BELA PODOBA AMATERJEV

V soboto bodo v novomeški osnovni šoli odprli okrajno medklubsko razstavo amaterske fotografije - Sprejetih je bilo 270 fotografij - Večina nagrad in priznanj: v Videm-Krško!

Okrajni odbor Ljudske tehnike v Novem mestu je dal pobudo za okrajno razstavo amaterske fotografije. Po več letih bo to prva večja fotografska razstava v Novem mestu. Poleg črno-bele fotografije bodo nekateri razstavili tudi nekaj uspešnih barvnih posnetkov, predvajali pa bodo tudi barvne diapozitive in kraje amaterske filme.

Prireditelj letošnje okrajne medklubske razstave Fotoklub Novo mesto je pretekli petek povabil v Novo mesto ocenjevalno komisijo mojstrov umetniške fotografije iz Ljubljane (dr. Ivo Freljh, Vlastja Simonič in Peter Kocjančič), ki je pregledala vse predložene fotografije (nič maj kot 468 fotografij) in odločila, katere sodijo na razstavo in katere ne. Od predloženih 468 črno-belih fotografij (najmanjši format je 24x18 cm) je bilo sprejetih 242 fotografij, posebej pa je bilo sprejetih še 28 pionirskih fotografij, narejenih v pionirskih foto krožkih iz različnih krajev okraja.

Na letošnji razstavi bo razstavljao izdelke svojih članov 5 fotoklubov (iz Novoga mesta, iz Sevnice, Brežice in Vidma-Krškega) in 6 foto krožkov (iz Leskovca, Rake, Crnomlja, Artič, Krmeija in Novoga mesta). Konkurenca je bila letos zelo močna, zlasti veliko uspešnih del pa je pripeljal najizrednejši foto klub v okraju - iz Vidma-Krškega, ki ima vrsto zelo dobrih in izkušnih fotoamaterjev.

Zato tudi ni nič čudnega, če so ravno člani tega kluba osvojili skoraj vse nagrade in pohvale za kolekcije in posamezne fotografije. Le Dušan Zupanc iz Novoga mesta je uspel s svojim posnetkom mlina ob Kolpi razbiti vrsto nagradencev iz Vidma-Krškega.

Ocenjevalna komisija, ki je zasedala skoraj štiri ure, je bila zelo stroga. Razen na motiv in tehnično izdelavo fotografije je posebno pazila na vsebino. Tako je odpadlo več dobrih pokrajinskih ponosnih slik (tistih, ki so dobile manj kot 7 točk) je komisija sklepala še o nagradah. Prvo nagrado za najboljšo kolekcijo (4

fotografije) so prisodili članu Fotokluba Videm-Krško Viktorju Zemeljaku, drugo Albini Roš in tretjo Milenko Roš (oba sta iz Vidma-Krškega).

Za najboljšo fotografijo na razstavi so ocenili zelo lepi posnetek Milena Krša - "Težavna pot". Dve drugi nagradi pa so prisodili Gustavu Rošiharju za fotografijo "Pridne roke" in Marijanu Majcnu (oba Videm-Krško) za posnetek "Čista bela". Tri tretje nagrade so prejeli: edini Novomešan Dušan Zupanc ter Viktor Zemeljak in Hilda Rošihar (oba Videm-Krško). Pohvale sta prejela še Ivan Glogovšek in Albina Roš (oba iz Vidma-Krškega).

Pionirske fotografije so ocenjevali posebej, sprejetih pa je bilo spet največ iz pionirskega krožka iz Vidma-Krškega. Barvnih posnetkov niso ocenjevali, ker je razstava namenjena predvsem črno-beli fotografiji.

Za zaključek še nekaj podatkov o razstavi: otvoritev bo v soboto, 24. junija, ob 16. uri v Osnovni šoli v Novem mestu. Razstavo prireja Fotoklub Novo mesto v počastitev 20. obletnice revolucije, pokrovi- te razstave pa je okrajni odbor Ljudske tehnike, ki je pripeljal tudi vse denarne nagrade. Na razstavi so zastopni skoraj vsi fotoklubi in krožki iz okraja. Ljubitelje fotografije opozarjamo na zanimivo razstavo, enako pa tudi na predvajanje barvnih diapozitivov in kratkih amaterskih filmov.

Radost ob „Povodnem možu“

Pravi gledališki praznik je občinstvo na pionirski prireditvi Dramatski krožek II. osemletke v Novem mestu. Nastudirali so "Povodnega moža" in izprijeli. V njegovem delu, saj so to predstavljajo člani krožka svojem delovanju v tem šolskem letu res "posadili krome na glavo".

"Povodni mož", katerega avtor je znani novomeški igralec Polde Cigler, je pesem poudaril. V okvir pripravke in humanizirane stare bajke o pravljenem prebivalcu reik in tolmunov je avtor pravzaprav postavil pomlad z njenim prihodom in razcvetom in tako je "Povodni mož" s svojo simboliko in vsebino, kot priščen slavospev pomladi, navdne primeren za pionirsko uprizorjanje.

Režija Mare Glogarjeve, ki vodi na šoli dramatični krožek, je bila do-

miselna in tenkočutno izpeljana, saj je ravno za uprizorjanje otroških iger potrebna dobršna mera pravega posluha.

Nemalo zaslug, da je prireditelj tako lepo uspel, ima pianist Stane Fink, ki je skomponiral res občuteno in ustrezno glasbeno spremljavo, ki dvigne ponikotno igrice kar v himnični zanos.

Tresei dela je trajala scena. Bila je žlahna, nezametljiva, lepa prav sprico svoje nerazkošne, pa vendar bogate skromnosti. Po osnutku akademskega slikarja Borčiča sta jo urednili tovariša Golob in Zagar. Pevni del "Povodnega moža" je imela na skrbi Jelka Kastelčeva.

In mladi igralci? Preveč bi bilo naštevati vsa imena. Naj velja toplotno in iskreno priznanje vsemu mlademu kolektivu, od vil, cvetic, zabic, vesne, pasturke in igrajočih se otrok. Ne samo, da so igrali

navdušeno - igrali so tudi dobro, z glasom in kretnjami, igrali so, kar je pravzaprav najbolj važno - lepo! Poželi priznanje ne zgolj mladim gledalcem, temveč tudi odraslim pri večerni predstavi.

Poudariti je treba delež starih odraških igralcev društva Svobode (Dusan Jereb in njegovega orkestra (dirigiral tov. Sproc).

Toplo priznanje tudi Društvo prijateljev mladine, ki je pomagal uprizoritve realizirati.

V Novem mestu so dali 5 predstav. Pravilo, da bodo šli jeseni gostovat v Videm-Krško in še kam. Prepričan sem, da bodo tako avtor igrice kot izvajalci povsod deležni topliga sprejema in da bodo dosegli prav tako lep uspeh kot pri pionirski in ciebanih na domačem odru.

ČE SE NE VESTE...

Prva železniška proga na svetu je bila zgrajena 1825 v Angliji. Amerika je dobila prvo železnico leta 1830, Azija 1853, Avstralija 1854 in Afrika 1856.

"Rojstni kraj" kave je južna Etiopija. Od tam so jo prenesli v Arabijo, Indijo in Brazilijo, kjer so jo poplemilitili, tako da danes dobivamo najboljšo kavo iz Brazilaie.

Prvi železni most iz litega čelna so zgradili 1779 leta v Angliji čez reko Sever.

Velik obisk v Dolenjskem muzeju

Od 1. do 17. junija je obiskalo zbirke Dolenjskega muzeja v Novem mestu 658 učencev in dijakov iz osnovnih in strokovnih šol, gimnazij in drugih zavodov. Zadnje dni so bili v muzeju učenci iz Livoldae pri Kočevju, Maribora, Rač, Karlovca, Jesenice, Metlike, Zagreba, Kamnika, iz okolice Osijeka, s Trebelnega, iz Sevnice, Doba pri Domžalah. Kranja in iz najrazličnejših drugih krajev.

Tole so zapisali v knjigo obiskovalcev šolarji z Doba pri Domžalah:

"Razširili smo si znanje z ogledom novomeškega muzeja. Hvala za prijazen sprejem..."

Dijaki klasične gimnazije iz Zagreba: "Izložene stvari su zaista lijepa i zanimljive..."

Učenci osnovne šole iz Kar-

lojca so napisali: "Oduševljenji smo i iznenadenji Srdacno zahvaljujemo!" 54 učenecv in Kamnika pa je pred dnevi pogledu zanimivih zbirki zapisalo tole:

"Lepo se zahvaljujemo za prijazen sprejem in razlagol-

Vse kaže, da bo letošnji mesec šolskih izletov pripeljal še marsikak razred tudi v prostore Dolenjskega muzeja. Ogled muzeja pa toplo priporočamo tudi delovnim kolektivom; preteklost in sedanjost naših krajev bodo videli v muzejskih zbirkah kakor na dlani. Pravčasna prijava organiziranih obiskov vedno zagotovi tudi strokovno vodstvo 10 muzejskih zbirkah!

ZADOVOLJNI KRANJCI V LOKI

25. junija popoldne ob dveh bo v parku Doma počitka v Loki zaigral znani kvintet Zadolvoljni Kranjci, priznana pevca Branka Stigar in Stojan Venč pa bosta zapela nekaj domaših viš. Dobiček prireditve je namenjen za nakup televizorja in rekvizitov za igralsko družino.

25. junija popoldne ob dveh bo v parku Doma počitka v Loki zaigral znani kvintet Zadolvoljni Kranjci, priznana pevca Branka Stigar in Stojan Venč pa bosta zapela nekaj domaših viš. Dobiček prireditve je namenjen za nakup televizorja in rekvizitov za igralsko družino.

Izkušnje bogatijo

O nekaterih problemih ideološkega dela v okraju so pretekli teden razpravljali na OK ZKS

Prejšnjo sredo se je zbrala v Novem mestu razširjena ideološka komisija pri okrajnem komiteju ZK, ki je bila na zadnji seji OK določila nekaterih kadrovskih sprememb. Analizirali so uspeh letošnjih večernih političnih šol ter razpravljali o programu za prihodnjo jesen, pregledali pa so tudi uspehe seminarjev za ta uprašnja.

Upravitelji večernih političnih šol so poročali o letošnjih izkušnjah. Te bi se dale v glavnem združiti v naslednje osnovne upotovitve, ki naj služijo pri bodočih šolah kot dobra izkušnja. Osnovno uprašnje za uspeh šole je, kako pridobimo slušatelje. Izkazalo se je, da bo tisti, ki so se vpisali iz lastnega nagiba in potrebe, hodili veliko bolj redno od drugih. Nekateri tovariši so namreč v šolo "dirigirali" iz podjetij, osnovnih organizacij ZK in ustanov. Tudi potem se niso posvečeno enakomerno zanimali za uspeh svojih ljudi, saj prekateri splot niso več upraskali slušateljev, ali obiskujejo šolo, ali jim dela težave, ali jim kaj koristil itd. Predavanja naj bi se vršila nekaj manj časa (sej 7 mesecev). Tej želji so ugodili tako, da so nekaj tem združili, ker so se ovrnjaljo v starem programu. Tako so sedaj pouk lahko trajal od 5 do 6 mesecev. Še vedno je občutna težava pomanjkanje

knjig za slušatelje. Tudi za to bo v prihodnjem letu boljše poskrbljeno. Večino dosežanih učbenikov in pripomočkov so posamezne šole iskale in uporabljale le malo, če pa bi bil že končno ustanovljen servis za pošolsko izobraževanje, bi bilo lahko sredstev in pripomočkov znatno več in bi bili boljši izkoristeni.

V razpravi so ugotovili, da bi kazalo slušatelje večernih političnih šol ločiti po izobrazbi, kar bi omogočilo do načina predavanj in predelave snovi. Ljudem z osnovnošolsko izobrazbo bi kazalo več povedati o osnovah, pri onih s srednjo stopnjo izobrazbe pa bi se obseg lahko gradil na že obstoječe osnovne in znanje. To bi se lahko doseglo ali z dvema razredoma v enem letu ali pa z izbiro slušateljev po izobrazbi. Tako željo so izrazili tudi slušatelji sami v anketi (v Semnici).

Program predavanj v večernih šolah je bil doslej v nekaterih poglavjih in točkah nekoliko okorel. Doživel je manjše spremembe, kar bo omogočilo tudi vnašanje novih in aktualnih zadev v program med šolskim letom.

Da bi do jeseni lahko temeljito pripravili analizo o dosežanih reformni sklopna in o novem finančnem stanju šolstva, so sklenili izvesti krajšo anketo no 6 mesecev. Še vedno je občutna težava pomanjkanje

Pred okrajno konferenco Ljudske tehnike

Organizacija Ljudske tehnike je v novomeškem okraju po vojni opravila veliko delo pri tehničnem prosvetljanju delovnih ljudi. Organizacija je v zadnjem letu preživela kritično obdobje, saj je delovala domala brez pomoči in razumevanja družbe. Vsa teža dela je sloneła na ramah posamesnih tihih in skromnih, toda delovnih aktivistov Ljudske tehnike. ki kljub težavam niso mirovali.

Po zadnjih občinskih konferencah LT, ko je organizacija le našla vsebino in področje svojega dela v komuni, se je stanje že precej izboljšalo. Zato pričakujemo na okrajni konferenci, ki bo v nedeljo, 25. junija ob 9. uri v dvorani OSS, živahno in plodno razpravo, ki bo poživljeno dejavnost LT še bolj okrepila in dala dovolj novih pobud za delo.

Republiški odbor železničarjev za proslavo 20. obletnice upora, Ljubljana

zbira zgodovinsko gradivo o delu OF na železnici, ki bo pozneje objavljeno v posebni publikaciji. V ta namen

p o z i v a

vse aktivne železničarje, ki so kakorkoli pomagali OF na železnici ali v kraju svojega bivališča, da izpolnijo anketne liste, ki jih lahko dobijo v svoji delovni enoti. Tiste pa, ki so bili po letu 1945 upokojeni ali zaposleni drugje, da sporočijo do 1. VII. 1961 svoj naslov šefu najbližje železniške postaje. Prav tako prosimo odbor vse tiste nerenske aktiviste OF, ki so imeli med vojno zvezo z aktivisti OF na železnici, da svoje sedanje naslove sporočijo temu odboru.

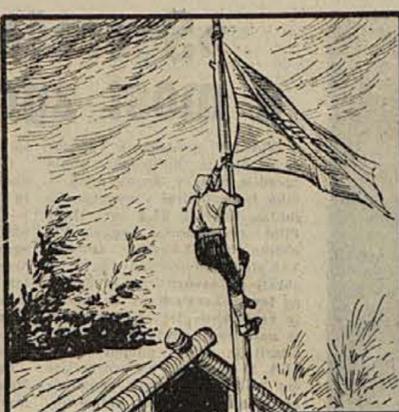

73. — Ta neprostovoljna kopel seveda ni bila huda. Toda del naše zaloge je ležal v vodi in samo dve puški sta bili za rabo. In da bi bila zadrega še večja, so se zaslislali iz gozda na obali glasovi Silverjevih pajdašev, ki so se vedno bolj bližali. Zdaj je grozila nevarnost, da se ne bomo prebili do utrdbe. Tudi utrdba je bila v nevarnosti, kajti branila sta jo samo Hunter in Yoyce in slednji je bil le malo več orožja. Skoraj brez sapa so pribredli na obalo mokri kot psi. Hiteli so skozi gozdnati predel, ki jih je ločil od utrdbe.

74. — Že so zagledali pred seboj utrdbo in dosegli ograjo. Prav tedaj se je pojavilo na robu gozda sedem upornikov, ki so napadli z glasnim krikom. Oglasila se je salva. Skoraj istočasno so ustrelili zdravnik, Trelawney pred ograjo in Hunter ter Yoyce izza ograje. En upornik je padel, ostali pa so naglo zbežali med dreve. Zdejci je v grmovju počila pištola. Kroglja je zadela našega Toma. Ubogi Tom se je opotekel in padel. Dvignili so ga čez ograjo, prenesli v kočjo, kjer je kot pravi junak kmalu izdihnil.

75. — V utrdbi so se hiteli pripravljati na obrambo. Kapitan bi ne bil pravi kapitan, če ne bi prinesel z ladje tudi zastavo, ki si jo je ovil pod sukničjem okrog prsi. Sedaj jo je razvil in dvignil na okleščeno jelkovo deblo visoko nad utrdbo. Žal jim je bilo, da so izgubili vso hrano, ki so jo drugič naložili. Sredi pogovora je zagrnelo in visoko nad streho je zažvižgala topovska krogla. Z ladje so roparji neprenehoma streljali, vendar netočno in v utrdbi so se tej igri hitro privadili.

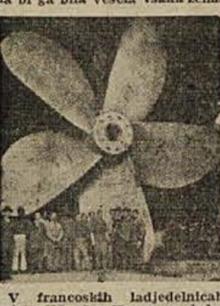
76. — Iz utrdbe sta se izmuznila Gray in Hunter, da bi rešila iz potopljenega čolna še kaj hrane. Pa sta se morala vrniti, zakaj tam sta našla roparje ki so pridno odnašali naše stvari v svoj čoln, ki mu je poveljeval Silver. Kapitan pa je v utrdbi sedel k ladijskemu dnevniku in začel zapisovati: »Založeni za deset dni, pri majhnih obrokih smo prišli danes na kopno in razvili zastavo.« Tedaj je Hunter ki je stražil, sporočil, da nekdo kliče. Planili so k vratom in zagledali mene — Jima Hawkinsa, kako sem plezal prek ograje.

Med obiskom v Evropi je zakonska dvojica Kennedy obiskala tudi Francijo. Na sliki je soproga predsednika Kennedyja Jacqueline in družbi z predsednikom Francije De Gaulleom v Elizejski palači. Daljno francosko poredko peve dame Amerike je pri Francozih sprožilo živo zanimanje zanj in so sprejeli z veliko večjim simpatijami kot njenega soproga, ki Franciji ne nudi takšne politične podpore, kot bi jo ta rada.

Na vsakoletnem beograjskem modnem sejnu je hkrati tudi nekaj modnih revij, na katerih lepe manekenke prikazujejo zadnje krikle mode vsakega sveta, pa tudi modne dosežke domačih kreatorjev. Revije dosega velik uspeh in so zelo dobro obiskane. Na sliki: manekenka beograjskega sejma prikazuje priklupen model — preprosti in hkrati elegantni, da bi ga bila vesela vsaka žena.

V francoskih ladjedelnicah pristanišča Le Havre so izdelali velikanski ladijski vijak za prvi tanker (ladjo za prevoz tekočih goriv), nosilnosti 72 tisoč ton. Orjasko ladjo gradijo v ladjedelnicah v Dunkerqueu za ZDA. Vijak (na sliki) je težak 45 ton in ima premer 8 metrov.

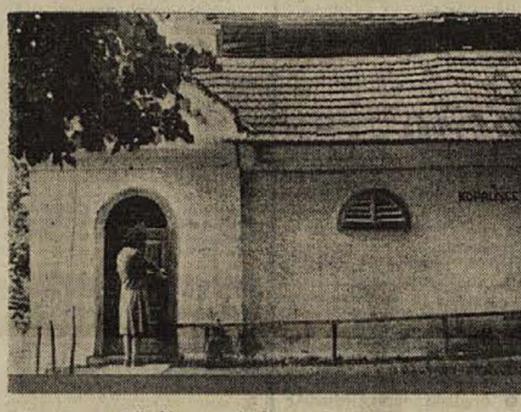
Diktatorja Trujilla v Dominikanski republiko je na oblasti zasedel njegov dični sin Rafael. Tako si je dal umeriti generalno obleko (na sliki), da bi dal svojem položaju primeren zunanji blesk, hkrati pa je s svojimi pristaji začel s še boljimi strahovanjem in pobijanjem političnih nasprotnikov in vsakega ljudstva. — Z Američani si novi diktator ni preveč na roko, ker so ga zaradi razvratnega življenja vrgli iz vojaške sole v Sam Dominigu v Kaliforniji. Znotraj vse države pa vre in verjetno ne bo treba dolgo čakati na spremembe.

Poznate Klunove toplice?

V Bušech vasi se je kopal tudi France Prešeren — Četrte toplice v okraju zdravijo živčne, želodčne in druge bolezni — Ali vpliva na dober potek zdravljenja tudi cviček iz bližnje Gadove peči?

Bolj slučajno kot nameno, ma sem pred dnevi ugotovil, da imamo v okraju razen Šmarjeških, Dolenjskih in Čateških Toplic še toplice v Bušech vasi. Vas je ob cesti, ki teče po desni strani Krke od Podbočja do Krške vasi. Zdraviliška oziroma topliška zgradba je dolga 11 in široka 4 m. Iz raznih dokumentov, ki jih hrani lastnik bušechkih toplic Ivan Klun ali, kakor mu pravijo, brihtni Ribničan, pa je razvidno, da so bili prvotni lastniki toplic grofje Auerspergi iz gradu Leskovec pri Vidmu-Krškem. Kasneje so prišle v last nemškega pesnika in Prešernovega prijatelja Anastazija Gruna, t. j. Antona Aleksandra Auersperga. Ta jih je tudi obnovil in jim dal današnjo podobo. Seveda se je v teh toplicah kopal tudi France Prešeren. Do danes toplice niso spremenile zunanje podobe, ker jih lastnik ni prenavljal, ampak opravljal na njih le nujna vzdrževalna dela. V zgradbi sta dva baze-

na. Voda, ki ima stalno temperaturo okoli 28 stopinj Celzija (ob naližev se malo ohladi in skali), izvira v bazenu, ki je bliže cesti. Iz njega teče še v sosednji bazen in od tam na prosto. Slaba stran kopalništva

Pogled na »Ribničanove« toplice v Bušech vasi pri Cerkljah

Avtobusni hotel

Najnovejši in res izvirni načrt skupinskih potovanj je vplejala neka avstrijska potovalna agencija. Na avtobus je priključena prikolica s 27 zelo udobnimi kabinami. Šest »sob« v avtobusu pa ima po dve postelji. S tem se znatno skrajša potovanje, ker se avtobusom s tremi prikolicami ponoči ni treba ustavljati. Tri takšni »potujoči hoteli« bodo v letošnji sezoni vozili skupine turistov v Turčijo in Izrael.

je, da je zaradi tega popolnoma čista le voda v prvem bazenu.

Sedanji lastnik kopalništva Ivan Klun, ki je po rodu Ribničan, se je preselil v ta konec Dolenjske leta 1913. Kasneje je bil v prvi svetovni vojni od Rusov ujet, se leta 1920 vrnil iz Rusije in poročil. S poroko je priženil kopalništvo oziroma toplice. Po Klunovi izjavi so njegove toplice zdravilne in zdravilo živčne, kosti in želodčne bolezni pa tudi

Smeh iz »VIDEMSKEGA CELULOZARJA«

Služatelj L. je analiziral stavek: Ko je eksplodirala bomba, je noga gledala iz grmovja. V naglici je pa napačno prebral: ... je naga se gledala iz grmovja. Ob splošnem smehu v razredu je skušal naga se stopnjevati in šele, ko so mu svetovali, naj jo obleče, je spoznal, da ga je polomil.

Tovariš I. je analiziral stavek, kjer je bila tudi beseda: zadremal. Lomil si je jezik in ko ni in ni mogel te besede analizirati, je profesorica dejala: »No, vidite, tovariši, sedaj je pa zaspal, ne samo zadremal.«

Pred izpiti je bilo mnogo uganbala, kako se bo stvar končala. Nekateri so bili v skrbih, tovariš J. pa je dejal: »Glavno je, da dobim dvojko iz vsakega predmeta, saj petje ob zaključku pri Komočarju bo gotovo odlično!«

Janez Hirovat

delovni tovariš: »Saj bi, toda kaj, ko pa avtobus noče počakati in bi moral peš na Mrtovice...«

Precej članov našega kolektiva je obiskovalo osemletko, oddelek za odrasle. Največ preglavic jim je delala slovnica in nekdo je »pogrunjal« tudi tako sklanjatev: mater mater mater... tri sto mater!

Pri zemljepisu je predavateljica razlagala težke življenjske razmere v Indiji in je v ilustraciji navedla, da je povprečna življenjska doba Indijcev samo trideset let.

»Kakšen je potem njihov pokojninski zakon?« je brž zanimalo Janeza.

Anton Zalokar

Mislil res čakati na dovoljenje tvoje matere za najino poroko?!

PRISTANEK NA MESECU

Amerikanci pripravljajo polet okrog Zemlje, hkrati pa izdelujejo načrt za izstrelitev rakete na Mesec. Po poročilu »New York Timesa« bodo opravili tri poskusna lansiranja. Prvo bo na vrst v drugi polovici letošnjega leta. Te podatke je dal časopis dr. Albert Hips s kalifornijske univerze, ki je izjavil, da je tudi že izbran cilj na Mesecu. To je »Ocean viharjev«. Čeprav bodo rakete opremljene s posebnimi zaviralnimi raketa-mi, bo pristonek na Mesecu vendarle precej »trd«. Toda instrumenti v koničah raket so zgrajeni tako, da bodo prenesli udarec ob srečanju z Mesečevim površino. Televizijske kamere bodo začele površino takoj snetati in pošiljati slike na zemljo.

Obenem je tudi ameriška mornarica sporočila, da preizkuša prvi aparat, ki bo usposobljen za pristonek na Mesecu. Od prej omenjenih raket se ta razlikuje po tem, da bo lahko pristal na Mesecu brez vsakih pretresov. Lansirala ga bo orjaška raketa vrste »Nova«. V bližini Meseca se bo aparat ločil od rakete in pristal na Mesecu na svojih štirih »nogah«. V aparatu bo cela vrsta znanstvenih naprav, kasneje pa tudi človek.

Z zadnjega sestanka med Kennedyjem in Hruščevom na Dunaju: srečanje pred prvim sestankom in razgovori v ameriškem veleposlanstvu.

KRATKE RAZNOTEROSTI

- 15.000 rodov je doslej živel na svetu, če vzamemo povprečno starost človeka 30 let. Tako so izračunali biologi.
- Strok koruze izrpa med svojo rastjo iz tal 20 do 25 litrov vode.
- Prva mednarodna nogometna tekma je bila odigrana 1872 med Angleži in Škoti. Druga pa leta 1902 med Avstrijci in Madžari.
- Da bi prehodil 1 kilometer, potrebuje polž deset dni nepretrgane »hoje«.
- Največja univerza na svetu je v Moskvi, ima 32 nadstropij in 40 tisoč sob. Najstarejša univerza je pa Al Azhar v Egiptu, ustanovljena leta 989. Ob ustanovitvi so na nji predavali matematiko, medicino, astronomijo in geografijo.

Jože Primc

M. Jasp: NEVIDNI GOSPODAR

Scotland Yard, London
Sefu newyorške policije
Gospod, čast nam je sporočiti vam: imamo resne razloge za domnevo, da je znani avanturist Al Brook, imenovan »Angel« prišel v ZDA v spremstvu nekoga mistra Walreada iz New Yorka. Nimamo nikakršne zakonite podlage, da bi lahko zahtevali, da nam ga izročite, zd pa se nam potrebno, da vam sporočimo o njegovem gibanju. Natančnejše podatke o njem najdete v »Črni knjigi Scotland Yarda«, izdani leta 1937. Prilagam: Al Brookovo fotografijo in osebni opis s podatki. Odtisov prstov nimamo.

Posebni znaki: brazgotina ob revolverске krogle na levi rami. Brazgotina od noža na zapustju desne roke.

Imenovani Al Brook je zmeraj elegantno oblečen. Obiskuje najbolj luksuzne hotele. Njegovo orožje: revolver in bodalo. Izvrsten strelec, spretno meče bodalo. Sofer, pilot, boksar. Govori gladko več jezikov. Jako nevaren, čeprav nikoli ne ubija policajev.

Sledili so trije dostavki posebnih oddelkov newyorške policije:

Oddelek za identifikacije: »O imenovanem nobenih podatkov.«

Oddelek za tuje: »Raziskujemo.«

Prijavni oddelek: »Imenovani se ni prijavil nikjer v New Yorku.«

Mister Sterding je znova prebral pismo in dostavke ter skril osivelo glavo v dlani. Bil je človek srednjih let, toda očitno že utrujen od dolgoletnih bojev z zločini in zločinci, zlasti s takimi, ki so jih šteli prav isti elementi, ki bi se morali na vse kriplje boriti proti njim.

»Ali mislite, da je to v kaki zvezi s pismom, ki ga je prejel Drake?« je vprašal.

Inspektor Rody Brayan je potisnil klobuk na tilnik in prikimal. Nato je potrkal po debeli knjigi na mizi:

»Jasno kot beli dan!« je rekel. »Preberite v »Črni knjigi« Scotland Yarda, kaj piše o tem Al Booku — Angelu. — Dvajset strani je posvečeno njegovim avanturam. Kaže, da so slavnemu Dany Chupu lasje osiveli zaradi njega. Sicer smo tudi mi že slišali o tem Angelu, vendar nismo vzeli resno, misleč, da gre za časninarske race. Povem vam, inspektor, da bomo imeli lepo godljo, če se bo tod motovili ta Angel, vrag ga vzemi.«

Sterding se ni niti nasmehnil. Čelo je imel še zmeraj nagubano.

»In kaj je z Drakom?« je vprašal.

Brayan je zganil s ramo in klobuk pomaknil nazaj na čelo.

»Danes popoldne ga bodo spet postavili pred sodišče. Njegovi advokati skušajo spet preločiti obravnavo, češ da morajo nabrati še nove dokaze za zagovor.«

»Hm!« je posmrknil Sterding.

»Da, hm!« je zagodel Brayan. »In potem bodo do druge razprave našli nove priče, podkupljene z nekaj sto dolarji, ki bodo prisegle, da je Drake sedel z njimi v mlekarni »Pri švicarski kravi« in jedel jogurt prav takrat, ko so ubili nesrečnega Slima.«

Brayan je razkačeno pljunil in zgršil pljuvalnik.

»Sicer pa veste, kako to gre. To je že trintrideseto ali petintrideseto odlaganje. Če računamo, da je minilo že skoraj dve leti, kar je Drake ubil Slima, verjemite, da bo Drake mirno popravljen tudi mene ali ... morda vase, če mu bo padlo v glavo. Kmalu se bomo morali opravljati tem razbojnikom, ker smo jih zaprli...«

svobodi, alibi in podobno. Izbrali so sodnika in ga dobro plačali, izbrali sebi ustrežne poroto, državnega tožilca, ki ne mara smrti... Danes ali jutri bodo Drake pri razpravi lepo osvobodili, lopov se bo usedel v avto in odpeljal domov kot pošten človek. Čez nekaj dni bo pa spet kdo od nas dobil nekaj krogel v trebuh... in nihče ne bo kriv.«

Sterding je povesil pogled na pisalno mizo. V tem pogledu je bila žalost in spoznanje, da ne more ničesar storiti. Brayan je razkačen nadaljeval:

»Sedaj je ta Angel pisal Dyaku. Pravi, da bo storil tisto, kar bi morala milostljiva gospa Pravica že davno storiti. Sicer pa — preberite sami.«

Vrgel je na mizo zmečkan listek in Sterding je prebral:

»Drake! Če boš tudi danes popoldne stopil iz sodišča neobsojen, ti bom sodil jaz. Dovi se v komediji. Ubil si in moraš prejeti kazen. Kaznoval te bom jaz. Poslal ti bom tri svinčanke v trebuh, tudi če te bodo šteli vsi politiki sveta.«

Angel!

»Da,« je rekel Brayan, »krogla za kroglo. Ima prav ta Angel. In če je res le polovica, kar piše v tjele »Črni knjigi«, bo Angel svojo obljubo izpolnil. Stori bo, kar bi rad storil jaz sam. Kajpak bo to padlo na naš hrbet. Tisk bo dvignil vik in krik, češ da smo nesposobni in podobno. Potem bodo verjetno določili mene, da Angela zagrabim in ga prisilim s pendrekom, da spregovori, ga spravim pred sodišče in najdem take dokaze, da ga bodo lahko poslali na električni stol. Zato, ker je počil lopova, ki bi ga morali že zdavnaj spraviti v krtovo deželo. In namesto da bi mu postavili spomenik, ker je rešil družbo tega Drakea, ga bodo ubili. On bo pa storil zgolj tisto, kar bi morali opraviti mi, če bi imeli malo več poguma... če ne bi mislili, le na plačo prvega v mesecu in na pokojnino po dvajsetih letih službe...«

Sterding je dvignil pogled:

»Izpolnili boste svojo dolžnost. Brayan, kakor zmeraj. Kaj se bo zgodilo potem, se vas ne tiče.«

»Seveda.« je grenko rekel Brayan. »Izpolnil bom svojo dolžnost... kakor zmeraj. To je tako, kakor bi človek dobro opral kozarec, iz katerega pije, druga pa bi mu med tem pljunil vanj.«

Sterding je dvignil pogled in molčal. Brayan je strmel skozi okno na newyorške nebotičnike.

Zdajci je tišino pisarne razbilo zvočenje telefona.

PETO POGLAVJE

Brayan se je naslonil na Sterdingovo pisalno mizo. Stisnjene ustnice je imel sedaj brez krvi, skoraj bele in čisto tanke. Njegov pogled se je zaplil v Sterdingove oči kot plamen. V glasu mu je drhtel bes.

»Včasih,« je zagodel, »si zaželim, da bi kak tip, kot je, denimo, ta Angel, prišel sem in naredil nekaj takih »posegov«, kot so opisani v tej knjigi. Včasih me obide misel, da bi pustil službo in se začel ukvarjati s takimi reči... Zdi se mi, da bi potem bolj mirno spal... Slim je bil moj pomočnik ko sem bil komisar v petem kvartu. Slim je poznal svojo službo in je bil poštenjak. Saj veste, šef, kaj to pomeni. Začel je od spodaj kakor jaz in kakor vi...«

Brayan je stisnil pesti. Težko je zadihal in nadaljeval:

»Da, Slim je bil pošten in dober policaj. Ko je videl tisti spopad, je prvi stekel tja, ker so ljudje klicali na pomoč. In tisti prašec Drake ga je mirno počil, sedeč v svojem avtomobilu. Tri krogel v trebuh in ubogi Slim je izdihnil...«

V Brayanovih očeh je zasijala solza. »Drake smo zaprli. Vedeli smo, da je ubil Slima. Pošteno smo ga premlatili, brez usmiljenja, verjemite, šef! Toda naj je bil udarec s pestjo še tako hud le ni bil isto kot tri krogel v trebuh. Od pesti se ne umre. In ne ostane dvova s tremi otroki in s trideset dolarji mesečne pokojnine... Da krepko smo ga prebotali. Potem je prišel neki politik z advokatom, Kavcija, zagovor na